

IV. Sądownictwo

A. Przegląd Orzecznictwa

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski)

Kodeks kamy.

Cz. II. art. 507. Cz. II art. 507 K. K. przewiduje wypadki samowolnego, z użyciem bezprawnych środków przymusu, urzeczywistnienia przez sprawcę służących mu praw, kwestja przeto jedynie podmiotowego przeświadczenia sprawcy słuszności jego praw obojętną się staje dla bytu odpowiedzialności z cz. II. art. 507 K. K., ilekroć sprawca, gwoli urzeczywistnieniu tych praw, ucieka się do środków przemocy. (O. z d. 7. 7. 1927. II K. 652/27).

Item. Czyny przestępne, objęte treścią art. 507 K. K., skierowane są przeciwko wolności osobistej człowieka i, aczkolwiek mogą one być popełnione zapomocą gwałtu pośredniego, zwróconego przeciwko rzeczy pokrzywdzonego, to jednak muszą w tych wypadkach stanowić środek do oddziaływania na jego wolę, i, gdy chodzi o zrzeczenie się jakiegoś prawa, — do obezwładnienia tej woli w kierunku jego urzeczywistnienia, działanie przeto przeciwko rzeczy stanowi w takich razach środek popełnienia przestępstwa, wobec czego pod pojęcie karalnej samowoli nie można podciągać takich działań, które, acz skierowane są przeciwko rzeczy, lecz w zamiarze sprawcy nie mają żadnych dalszych celów, odnoszących się do osoby pokrzywdzonego. Należy więc uznać, że ustaliwszy w sprawie niniejszej, iż piwnica była we wspólnem posiadaniu wszystkich lokatorów domu, między innymi i oskarżonej, i że, otworzywszy ją, oskarżona miała na celu nasypanie tam żwiru i gruzu, nie zaś uniemożliwienie korzystania z niej przez oskarżyciela, sąd zasadnie przy tych ustaleniach doszedł do wniosku o braku podstaw prawnych do kwalifikowania czynu

oskarżonej pod przepis cz. II art. 507 K. K. (O. z d. 14. 7. 1927. II K. 729/27).

Cz. II art. 607. Art. 607 K. K. w cz. II przewiduje zabór własnej ruchomości, poddanej sekwestrowi, jeśli zaboru tego dopuszczono się na szkodę osoby, której prawa były zabezpieczone na tej ruchomości. Zatem, jeśli nawet plon z majątku pokrzywdzonej stanowił własność jej męża, jako użytkownika (art. 192 K. C), to, skoro plon ten wraz z majątkiem został poddany sekwestrowi dla zabezpieczenia powództwa pokrzywdzonej i oskarżony usunięty został od użytkowania, nie miał on prawa zabierać tego plonu, zabierając zaś go, wyrządził szkodę swej żonie, której roszczenie było zabezpieczone na tej ruchomości. Z powyższych względów Sąd Okręgowy zasadnie zastosował do tak ustalonego w wyroku czynu oskarżonego cz. II art. 607 K. K. (O z d. 7. 7. 1927. II. K. 595/27).

Rozporządzenie Prez. Rzpltej z d. 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej (poz. 574).

§ 6. § 6 Rozp. Prez. Rzpltej z d. 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej wcale nie wymaga ustalenia faktu, iż zaciągający pożyczkę zniewolony był trudnemi okolicznościami materialnemi do zawarcia jej na warunkach dla siebie uciążliwych. (O. Z d. 28. 7. 1927. II K. 1199/27).

Ustawa postępowania karnego.

Art. 3. Sądy, zarówno Pokoju, jak i Okręgowy, uznały Zarząd Gminy Wyznaniowej Żydowskiej za stronę w procesie z tego widocznie powodu, że wobec wytoczenia dochodzenia w sprawie niniejszej przez Starostę na zasadzie doniesienia przewodniczącego Gminy Żydowskiej o dopuszczeniu się przez oskarżonego wykroczenia z art. 272 K. K., mianowicie, samowolnego przywłaszczenia nieprzynależnego mu tytułu i stanowiska rabina, uznały Zarząd Gminy Żydowskiej za pokrzywdzony w znaczeniu art. 3 i in. U. P. K. przez wspomniane przestępstwo. Sąd Najwyższy już wyjaśnił. (Zb. Orz. S. N. II. K. 1919 Nr. 24), iż obowiązująca U. P. K. przyznaje prawo udziału w procesie karnym w roli pokrzywdzonego tylko osobom bezpośrednio dotkniętym przez dane przestępstwo i że, jeżeli obrażony przepis prawa ma na celu tylko dobro współżycia ludzkiego, jako całości, czyli dobro państwowe, pokrzywdzonym będzie tylko państwo, gdyż osoba pokrzyw-

dzionego zlewa się tu z państwową władzą karzącą i poza nią innego pokrzywdzonego niema. W myśl powyższych wyjaśnień, Zarząd Gminy Wyznaniowej Żydowskiej uznany został za pokrzywdzony z obrażą art. 3 U. P. K. i, co za tem idzie, z istotną obrażą art. 73, 145, 175 i 177 U. P. K. za stronę w procesie, ponieważ nie jest on bezpośrednio dotknięty zarzuceniem oskarżonemu przestępstwem, przestępstwo to bowiem, przewidziane w art. 272 K. K., nie broni interesu jednostek, zarówno fizycznych, jak prawnych, i ma na celu wyłącznie ochronę dobra państwowego. Skądinąd Gmina Żydowska nie może być uznana za władzę administracyjną w rozumieniu ust. 3 art. 42 i art. 49 U. P. K. Przeto decyzja Przewodniczącego wydziału karnego Sądu Okręgowego o nadaniu biegu skardze kasacyjnej pełnomocnika Zarządu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej powzięta została z obrażą art. 3, 73, 145, 175 i 177 U. P. K. (O. z d. 7. 7. 1927. II K. 539/27).

Art. 92. Art. 92 U. P. K. ma charakter tylko instrukcyjny co do kolejności badania świadków i bynajmniej w niczem nie krępuje swobody wyrokowania w razie niezbadania pokrzywdzonego. (Ditto 1280/27).

Art. 157. W myśl art. 581 i 381 U. P. K., mających zastosowanie w Sądzie Okręgowym, wyrokującym w drugiej instancji (orzeczenie 15/19), wezwanemu wyznacza się termin do stawiennictwa zależnie od odległości i miejscowych środków komunikacji, oskarżony zaś otrzymał 20 marca r. 1927 zawiadomienie o wyznaczeniu rozprawy głównej na 24 marca r. 1927 i zwrotny egzemplarz tego zawiadomienia wpłynął do sądu przed rozprawą główną, a zatem odległość i środki komunikacji były uwzględnione, wobec czego sąd, w myśl art. 157 U. P. K., był mocen rozpoznać sprawę. (Ditto 1033/27).

Art. 159. Strona w procesie karnym ma prawo powołać świadków na obalenie prawdziwości zeznań świadków strony przeciwnej i sąd władny jest zawsze, w myśl zasady swobodnej oceny materiału dowodowego, zeznaniem tych lub innych świadków nie dać wiary, chociażby oni nie byli skazani przez sąd za fałszywe zeznanie. Przeto Sąd Okręgowy dopuścił się istotnej obrazy art. 159 U. P. K., odmawiając oskarżonemu wezwania świadków, mających obalić prawdziwość zeznań świadków oskarżenia, na tej jedynie podstawie, że tylko wyrok, skazujący świadka za fałszywe zeznanie, może obalić wiarę sądu w prawdziwość jego zeznania, albowiem, na mocy art. 159 U. P. K., sąd wtedy tylko może odmówić wezwania i zbadania świadków, gdy uzna, że okoliczności, które świad-

kowie stwierdzić mają, nie mogą mieć znaczenia dla sprawy. (O. z d. 11. 7. 1927. II K. 725/27).

Item. Zbadanie świadka, którego oskarżyciel zrzekł się w Sądzie Pokoju z powodu niestawiennictwa, było zupełnie dopuszczalne z uwagi na art. 159 U. P. K., nie krępujący sądu w przedmiocie badania świadków, sprowadzonych przez strony. (Ditto 892/27).

Art. 168. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach spargi apelacyjnej (art. 168 U. P. K.), powództwo zaś cywilne w szczególności ulega rozpoznaniu sądu tylko na wniosek stron (art. 4 U. P. C. i 6 U. P. K.). W sprawie niniejszej oskarżyciel prywatny nie popierał powództwa cywilnego w skardze apelacyjnej, przeto Sąd Okręgowy nie miał podstawy prawnej do rozpoznawania tego powództwa, a rozpoznając je merytorycznie i oddalając, dopuścił się istotnej obrazy art. 168 U. P. K. (O. z d. 7. 7. II K. 684/27).

Art. 180³ i 899. Obowiązująca ustawa postępowania karnego przewiduje w toku postępowania zwykłego jedynie dwa wypadki skarg incydentalnych, rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy, mianowicie: na decyzję Sądu Okręgowego, oddalającą podanie lub wniosek o wznowienie sprawy (art. 180³), oraz na nieprzyjęcie kasacji (art. 899). Sąd Okręgowy nie zwrócił oskarżonej skargi kasacyjnej, lecz odmówił jeno przyznania prawa ubogich, przyznając zarazem oskarżonej termin siedmiodniowy na złożenie kaucji kasacyjnej. Odmowa przyznania przez Sąd Okręgowy oskarżonej prawa ubogich, jako nie podpadająca pod żaden z dwu wyżej przytoczonych ustawowych powodów do wniesienia skargi incydentalnej, za skarżeniu w rzeczonym trybie nie ulega. (O. z d. 14. 7. 1927. II K. 1465/27).

Art. 868. Aczkolwiek przywrócenie terminu apelacyjnego zależy od sądu wyrokującego, ustalenie bowiem i uznanie przyczyn, usprawiedliwiających uchybienie terminu, wymaga merytorycznej tych przyczyn oceny i przeto usuwa się z pod rozpoznania w drodze kasacji (art. 912 U. P. K.), nie mniej przeto sposób uzasadnienia decyzji Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego, przywracających termin dla założenia apelacji przez Urząd Prokuratorski, czyni tę kwestję w sprawie niniejszej nadającą się do kasacyjnej oceny. Sąd Najwyższy w Kompletie Całej Izby Drugiej już wyjaśnił (Zb. orz. S. N. II. 1923. Nr. 297): a) iż przywrócenie terminu apelacyjnego wymaga umotywowanej decyzji, w której sąd jest każdorazowo obowiązany nietylko wymienić przyczynę, usprawiedliwiającą

uchybiecie terminu, lecz nadto wskazać, dlaczego uznaje tę przyczynę za usprawiedliwiającą opóźnienie skargi, i b) iż wszelka omyłka „kancelarii” Urzędu Prokuratorskiego jest omyłką tegoż Urzędu, czyli omyłką Prokuratora, który odpowiada za prawidłowość działania podwładnego mu urzędnika. W podaniu o przywrócenie terminu apelacyjnego Urząd Prokuratorski przy Sądzie Okręgowym wskazuje jako jedyną przyczynę przepuszczenia tego terminu, postawienie prezentaty z mylną datą przez urzędnika kancelarii Urzędu Prokuratorskiego. Obie instancje, przywracając termin Urzędowi Prokuratorskiemu, nie uzasadniły w wyżej wskazany sposób swych decyzji. Sąd Okręgowy bowiem na posiedzeniu gospodarczem zaznaczył jedynie, iż postanawia wniosek Prokuratora uwzględnić, Sąd Apelacyjny zaś w protokularnej decyzji na rozprawie głównej oddalił wniosek obrony o pozostawienie bez rozpoznania skargi apelacyjnej Urzędu Prokuratorskiego, zaznaczając gołosłownie, że przepuszczenie terminu nastąpiło nie z winy Urzędu Prokuratorskiego, co nie może być uznane za rozważenie przyczyn tego przepuszczenia, czem dopuściły się istotnej obrazy art. 797 i 868 U. P. K. (Ditto 1502/27).

Piotr Leśniowski,

Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór austriacki)

§ 2 lit. g) u. k.

441. Ustawa karna, wymieniając w § 2 przy określeniu warunków obrony koniecznej napad na życie, chroni także nietykalność cielesną i zdrowie. (13 lipca 1927 Kr. 206/27).

§ 98 lit. b) u. k.

442. Świadczeniem w rozumieniu § 98 u. k. jest każde działanie, którego wymuszenie obraża konkretne prawo zagrożonego. Tylko działanie, niewyrządzające nikomu żadnej krzywdy prawnej, bądź dlatego, że sprawca miał prawo żądać tego działania, bądź też z powodu, że żądane działanie jest obojętne dla interesów, znakujących się pod ochroną prawną, nie jest świadczeniem, o którym mowa w § 98 u. k.

Bezprawne żądanie od pracodawcy, aby zwolnił zatrudnionych u siebie robotników zamiejscowych, a w ich miejsce

przyjął innych, miejscowych, jest żądaniem świadczenia w rozumieniu § 98 u. k. (6 maja 1927 Kr. 23/27).

§ 132 III u. k.

443. Przyjęcie przez ojca nieślubnego w swój dom małoletniej córki nieślubnej i obietnica wyposażenia jej nie uzasadniają jeszcze wymaganej w § 132 III u. k. cechy przyjęcia w dozór, jeżeli ta córka, dorosła i doświadczona, była już wówczas matką, a u ojca nieślubnego przyjęła stanowisko samodzielnej gospodyni. (25 maja 1927 Kr. 96/27).

§ 9, 136, 137, 138 u. k.

444. Jeżeli ktoś wzywał, zachęcał lub skłonić usiłował osobę drugą do zbrodni morderstwa, jednakże bezskutecznie dlatego, bo osoba nakłaniana popełniła morderstwo wskutek powziętego już samoistnie zamiaru własnego, ulegnie karze, określonej w zdaniu pierwszym (wymiar drugi) § 138 u. k. (26 stycznia 1927 Kr. 231/26).

§ 137 u. k.

445. Z postanowień §§ 5 i 137 u. k. wynika, że samo poprzednie porozumienie się ze sprawcą względem dania mu pomocy i poparcia wystarcza do przyjęcia dalszej współwiny, a nie jest konieczne rzeczywiste udzielenie pomocy i poparcia stosownie do porozumienia. Samo bowiem porozumienie umacnia zamiar sprawcy i przyczynia się przez to do popełnienia czynu. (6 kwietnia 1927 Kr. 22/27).

§ 185 u. k.

446. Nabycie rzeczy sprzeniewierzonej zachodzi także wtedy, gdy sprawca wyraża swą zgodę na to, iż rzecz sprzeniewierzona zostaje użyta na jego korzyść (na spłatę długów). (3 czerwca 1927 Kr. 71/27).

§ 185 i 214 u. k.

447. Uczestnictwo w kradzieży (§ 185 u. k.) nie wyklucza równoczesnego dania pomocy do zbrodni przez ukrywanie zbrodniarzy, gdyż pierwsze odnosi się do rzeczy, a drugie do osób. Każde z tych przestępstw ma cechy odrębne i żadne z nich nie pochłania cech drugiego przestępstwa. (13 maja 1927 Kr. 72/27).

§ 197 i 199 lit. d) u. k.

448. Przy zbrodni oszustwa z § 199 lit. d) u. k. jest sfałszowanie dokumentu tylko środkiem do wprowadzenia w błąd, zastępuje więc i wypełnia wymaganą w § 197 u. k. cechę pod-

stępnego przedstawienia lub działania; wprowadzenie w błąd może nastąpić tylko przez użycie dokumentu sfałszowanego w zamiarze wprowadzenia w błąd co do właściwej treści dokumentu. Zbrodnia ta jest zatem dokonana dopiero wtedy, gdy sprawca w zamiarze wyrządzenia szkody zrobił użytek z dokumentu sfałszowanego.

Jeżeli jeszcze użytku nie zrobiono, może zająć usiłowanie zbrodni oszustwa, o ile będą wszystkie warunki karalnego usiłowania, wyrażone w § 8 u. k. (7 czerwca 1927 Kr. 183/27).

§ 203 u. k.

449. Jakkolwiek wyższy wymiar kary z § 203 u. k. jest zawisły od wysokości pobranej lub zamierzonej przez sprawcę korzyści majątkowej, to jednak jest obojętne, czy sprawca osiągnięty zysk sam dla siebie zużytkował, czy też przysporzył go komu innemu. (27 maja 1927 Kr. 85/27).

§ 212 u. k.

450. Tam, gdzie jest pozytywne poparcie w jakiegokolwiek formie, nie może już być mowa o złośliwym zaniechaniu przeszkodzenia zbrodni. Nawet samo przyrzeczenie, że się zbrodni nie przeszkodzi, może już stanowić współwinę. (6 kwietnia 1927 Kr. 22/27).

§ 339 u. k.

451. 1) Pod pojęcie niezamężnej kobiety podpada w § 339 u. k. także wdowa, która zajdzie w ciążę wskutek pozamałżeńskiego stosunku cielesnego.

2) W stosunku do przestępstw z §§ 139 i 144 u. k. zawiera § 339 u. k. postanowienie subsydjarne, które nie ma zastosowania, jeżeli z powodu postępku przeciw płodowi zajdą cechy jednego z tych przestępstw. (15 czerwca 1927 Kr. 129/27).

§ 413—419 u. k.

452. Przepisy §§ 413—419 u. k. mają zastosowanie do zniewagi małżonków tylko wówczas, gdy ci pozostają w wspólnym gospodarstwie domowym. (25 maja 1927 Kr. 96/27).

Art. 41 u. k. s.

453. Sprzedaż sacharyny bez zezwolenia władzy skarbowej może spowodować ograniczenie spożycia, a zatem i wyrobu cukru, może więc pośrednio wpłynąć na uszczuplenie dochodów skarbowych z podatku od cukru.

W takim razie okres przedawnienia wynosi według art. 41 u. k. s. sześć lat. (1 lipca 1927 Kr. 139/27).

Art. 129 u. k. s.

454. Sprzedaż napojów spirytusowych bez koncesji stanowi przestępstwo z art. 90 u. k. s.

Sprzedawca taki nie ma jednak prawa do wykupienia patentu, nie ulega więc karze z art. 129 u. k. s. za niewykupienie patentu. (28 czerwca 1927 Kr. 224/27).

Art. 131 u. k. s.

455. W myśl art. 78 ust. z dnia 31 lipca 1924 o monopolu spirytusowym, sprzedaż napojów spirytusowych nie jest dozwolona bez wykupienia patentu (mimo uzyskania koncesji), a przedsiębiorstwo ulega zamknięciu aż do czasu wykupienia patentu.

Z przepisu art. 131 u. k. s. wynika, że w razie spóźnionego wykupienia patentu winni ulegają karze. (6 lipca 1927 Kr. 143/27).

Art. 230 u. k. s.

456. Odwołanie oskarżonego od orzeczenia o karze jest w sprawach karnoskarbowych według art. 230 u. k. s. niedopuszczalne. Oskarżony zaskarżyć może orzeczenie o karze tylko w razie nieważności z l. 11 § 281 p. k. (28 czerwca 1927 Kr. 224/27).

§ 47 i 365 p. k. (§ 1325 u. c)

457. Nawiązka za ból należy się z natury rzeczy i według ustawy tylko tej osobie, która ból ucierpiała i to tylko na jej żądanie (§ 1325 u. c). Roszczenie z tego tytułu może być przedmiotem spadku i przejść na dziedziców, o ile osoba, uprawniona do żądania nawiązki, wystąpiła za życia z tem żądaniem, ściśle określonym, chociażby w procesie adhezyjnym w postępowaniu karnem jako strona interesowana prywatna. (14 czerwca 1927 Kr. 214/27).

§ 260 i 281 l. 3 i 7 p. k.

458. Jedynie dla wyroków skazujących wymaga § 260 p. k. wymienionych w tym przepisie orzeczeń pod nieważnością. Okoliczność, że częściowe uwolnienie od oskarżenia nie jest zawarte w sentencji wyroku, stanowi wprawdzie formalne wykroczenie przeciw przepisowi § 259 p. k., nie powoduje jednak nieważności z l. 7 § 281 p. k., jeżeli uwolnienie wynika z powodów wyroku. (18 maja 1927 Kr. 329/26).

§ 352 p. k.

459. Według § 352 p. k. wznowienie postępowania jest wymagane wówczas, gdy postępowanie przeciw pewnej oso-

bie ukończono przez zaniechanie, uchylenie oskarżenia lub odstąpienie od tegoż przed rozprawą główną. Chociaż zatem prokurator wniósł zrazu o ukaranie za przekroczenie, wolno mu przed ukończeniem postępowania karnego wnioski cofnąć, a wnieść w odniesieniu do tego samego czynu oskarżenie o zbrodnię bez potrzeby wyjednywania wznowienia. (25 maja 1927 Kr. 91/27).

§ 468 p. k.

460. W sprawach o przekroczenia obwiniony może wystąpić z zarzutem niewłaściwości (miejscowej) sądu aż do chwili zamknięcia rozprawy w sądzie powiatowym. Przyznane oskarżonemu w § 468 l. 1 p. k. prawo zaskarżenia wyroku ograniczyła ustawa tylko zastrzeżeniem, zawartem w § 281 l. 1 p. k. (12 lipca 1927 Kr. 261/27).

J. Prokopowicz.

Prokurator przy Sądzie Najwyższym.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór pruski)

Kodeks Karny z 1871 r.

§ 4 l. 3. K. K.

W wypadku § 4 l. 3 K. K. musi być ustalone, że oskarżony w chwili popełnienia zbrodni lub występku był obywatelem polskim. Skazanie mimo braku tego ustalenia obraża nie tylko prawo materialne, lecz wyłącza również kwestję ewentualnego braku t. zw. dodatniej przesłanki procesowej, która musi być uwzględniona w każdym stadium postępowania, nie wyłączając instancji rewizyjnej. (10. X. 27, 357/27).

§ 43, 243/1 l. 2 K. K.

Porozumienie się sprawców między sobą co do popełnienia kradzieży nie wchodzi nawet w stadium przygotowania. Za przygotowanie uznaczyć należało przyniesienie skrzyń, zawierających narzędzia włamania, przygotowanie atoli do zbrodni kradzieży z § 243 K. K. jest niekaralne. Wyjęcie cegły stanowiłoby początek kradzieży z włamaniem, gdyby sąd wyrokujący ustalił, że sprawcy rozpoczęli w ten sposób robót muru w celu włamania się do wnętrza pomieszczenia, gdy tymczasem w wypadku konkretnym z ustaleń wyroku wynika wprost przeciwieństwo. (31. X. 27, 454/27).

§ 46 1.1 K. K.

Okoliczność, że sprawca jest wolny od odpowiedzialności na zasadzie § 46 1. 1 K. K., nie wyłącza bynajmniej możliwości i konieczności skazania go za czyn przestępny, dokonany już w chwili, gdy sprawca od dokonania innego przestępstwa odstąpił, (13. X. 27, 256/27).

§ 49 K. K.

Aksesoryjny charakter pomocy polega tylko na tem, że pomocnik ponosi odpowiedzialność o tyle, o ile czyn główny został dokonany lub przynajmniej usiłowany. Skazanie natomiast pomocnika nie jest uzależnione od skazania sprawcy. (22. IX. 27, 398/27).

§ 59 (153) K. K.

W razie gdy oskarżonego z § 153 K. K. przed złożeniem przysięgi z § 807 UPC. o jej znaczeniu nie pouczone, a wyrok stwierdza, że oskarżony, nie mając wiadomości o istocie i znaczeniu rzeczony przysięgi, pozostawał co do obowiązku ujawnienia części składowych majątku swego, których pod przysięgą nie ujawnił, w niezawinionym błędzie, wówczas, dla braku cech podmiotowych, o winie jego nie może być mowy. (22. IX. 27, 325/27).

§§ 117, 118 K. K.

Czynność urzędowa urzędnika leśnego, wykonywana przezeń w zakresie miejscowej i przedmiotowej własności doznaje ochrony z §§ 117 i 118 K. K. nietylko na obszarze lasu, powierzonego jego pieczy i podczas bezpośredniego dalszego jej ciągu na innym obszarze, lecz również w razie, wiadomego stawiającemu opór, wykonywania jej z mocy § 127 U. P. K. (20. X. 27, 259/27).

§§ 153, 154, 163 K. K.

Wątpliwości, jakie powstają w świadomości składającego przysięgę, nie zawsze podpadają pod pojęcie „dolus eventualis”, noszą one cechę zamiaru wynikowego tylko wówczas, gdy w umyśle zeznającego przedstawiają się tak silnie i ugruntowanie, że zdolne są poderwać jego przekonanie o prawdziwości faktów, objętych przysięgą. O ile natomiast wątpliwości te nie przeniknęły głębiej do świadomości zeznającego, który je odrzucał jako nieprawdopodobne i w ten sposób nie zdołały wzruszyć jego przeświadczenia co do zgodności zaprzysiężonych okoliczności z rzeczywistością, natenczas może zachodzić, co najwyżej, fałszywa przysięga z niedbalstwa. (27. X. 27, 281/27).

§ 154 K. K.

Skazanie z § 154 K. K. wymaga ustalenia, że oskarżony był słuchany w charakterze świadka i że podmiotowo miał świadomość, iż zeznaje w tym charakterze. (20. X. 27, 272/27).

§§ 226, 223, 222 K. K.

Jeżeli sprawca, uderzając rozmyślnie przeciwnika rewolwerem, wywołał tem uderzeniem uszkodzenie ciała, a rewolwer jednocześnie wypalił, skutkując śmierć uderzonego, natenczas podział skutków tego jednego działania na zamierzone i wynikłe z niedbalstwa, jest wykluczone. (7. IV. 27, 538/26).

§ 243/1 1. 4 K. K.

Usunięcie łańcucha, sprzęgającego naładowane na wóz worki z towarami z tyłem wozu, jest usunięciem umocowań w rozumieniu § 243/1 1. 4 K. K. (15. IX. 27, 306/27).

§ 246 K. K.

Wymaganem dla przedmiotowej istoty występku z § 246 K. K. rozporządzeniem rzeczą jakoby swoją własnością, może być też samo zatrzymanie. (10. III. 27, 15/27).

Istnienie okoliczności, przewidzianych w §§ 965, 966 K. C. wpływa tylko na stronę prywatno-prawną stosunku, jaki powstaje pomiędzy znalazcą a znalezionym przedmiotem, nie mając nic wspólnego z kryminalną stroną występku przywłaszczenia i bynajmniej go nie wykluczając. (6. X. 27, 382/27).

§§ 246, 263 K. K. (§§ 73, 74 K. K.).

Przywłaszczenia można się dopuścić li na przedmiotach, będących w dzierżeniu sprawcy. Jeżeli zaś sprawca w pojętym z góry zamiarze przywłaszczenia sobie pewnych przedmiotów, wyłudza je od osoby trzeciej, popełnia oszustwo z § 263 K. K., nie zaś oszustwo w zbiegu jednoczynowym z przywłaszczeniem, bądź samo tylko przywłaszczenie, w zasadzie bowiem zamiar korzyści majątkowej z § 263 K. K. obejmuje zarazem zamiar, będący przesłanką zastosowania § 246 K. K. Gdy zaś zamiar oszukańczy skierowany jest początkowo jedynie na osiągnięcie posiadania określonego przedmiotu, a po uzyskaniu dzierżenia lub posiadania sprawca powziął nowy zamiar przywłaszczenia sobie tego przedmiotu, natenczas zachodzi zbieg wieloczynowy tych przestępstw. (9. VI. 27, 177/27).

§ 249 K. K.

„Bezprawność” z § 249 K. K. musi dotyczyć samego przywłaszczenia, względnie skierowanego na nie zamiaru, nie zaś sposobu, w jaki je wykonano. (18. VIII. 27, 160 i 333/27).

§§ 267, 268/1 l. 1 K. K.

Kwity i bony, mające służyć do wykazania i udowodnienia wpłaty wyszczególnionych w nich kwot do kasy za sprzedany towar, są dokumentami, doniosłami dla udowodnienia wynikających z tej czynności stosunków prawnych między sprzedającym a kasjerem i przedsiębiorstwem, podpadają więc pod §§ 267, 268/1 l. 1 K. K., bez względu na formę, w jakiej są sporządzone, w szczególności bez względu na to, czy są podpisane lub też są zwykłymi zapiskami, mającemi stwierdzić ilość i wysokość dokonanych wpłat, gdyż i takie zapiski nie mogą wśród danych warunków, zwłaszcza przy pomocy innych środków dowodowych, być pozbawione mocy dowodowej dokumentu, świadczącego o pewnym zdarzeniu, które ma się stać podstawą odnośnego stosunku prawnego. (29. IX. 27, 271/27).

§ 347 K. K.

Dozorca więzienia poza terenem i obrębem swych zajęć służbowym, spotkawszy na wolności więźnia, o którym jest mu wiadomem, że zbiegł z więzienia, który mu jednak oświadczył, że sam nazajutrz powróci (co też rzeczywiście uczynił), nie jest obowiązany więźnia tego przytrzymać, względnie donieść o jego miejscu pobytu. (15. IX. 27, 323/27).

§§ 350 (246, 242) K. K.

Dla skazania z § 350 K. K. niezbędne jest ustalenie wszelkich cech przywłaszczenia z § 246 K. K., ponieważ § 350 K. K. jest odmianą przywłaszczenia ze względu na osobę sprawcy — urzędnika. Kradzieży § 350 K. K. nie obejmuje. W razie tedy nieustalenia przez sąd wyrokujący, by urzędnik przedmioty, które rzekomo sobie przywłaszczył, odebrał był lub dzierżył w tym charakterze, skazanie go z § 350 K. K. uznać należy za błędne. (20. X. 27, 413/27).

§ 360 l. 11 K. K.

Ustalenie, że oskarżony polecił wstrzymać na kilka minut prąd do kolejki elektrycznej w tym celu, aby spowodować dłuższe pozostanie muzyki wojskowej, przygrywającej do zabawy i mającej zamiar odjechać tą kolejką, podpada pod § 360 l. 11 K. K. w razie stwierdzenia, że czynem tym, skierowanym

przeciwko ściśle określonej grupie osób, zostały bezpośrednio zaniepokojone i zagrożone w swem poczuciu porządku zewnętrznego także inne osoby, w szczególności inni pasażerowie, jadący tą kolejką i że oskarżony, podejmując umyślnie czyn powyższy, przy dołożeniu należytej staranności, mógł i powinien był zdawać sobie sprawę, że czyn ten, zwrócony przeciwko ściśle określonej grupie osób, może równocześnie naruszyć spokój i poczucie ładu zewnętrznego osób innych. (17. XI. 27, 444/27).

Ustawa o zdradzie tajemnic wojskowych z 3 czerwca 1914. (Dz. U. Rz. n. str. 195 n.)

Zdrada tajemnic wojskowych (zarówno jak zdradza dyplomatyczna (§ 92 I. 1 K. K.)) są przestępstwami ciągłymi, jeżeli zamiar sprawcy z góry obejmuje cały szereg czynności zdradzieckich. (31. X. 27, 446/27).

Wiadomościami, które w interesie obrony kraju powinny się zachować w tajemnicy, są też wiadomości, dotyczące organizacji pomocniczo-wojskowej. (ibid.)

W wypadkach objętych ustępem 1 i 2 § 1, zły zamiar polega na świadomości sprawcy, iż pisma, rysunki lub inne przedmioty, które wydaje w ręce innych osób, albo podaje do ich wiadomości, czy też inne, posiadane przezeń, wiadomości, których udziela rządowi zagranicznemu, albo osobie trzeciej, czynnej w interesie tego zagranicznego rządu, z uwagi na interes kraju, powinny być zachowane w tajemnicy, tudzież świadomości, iż przez działanie swe naraża bezpieczeństwo państwa. (14. IV. 27, 108/27; por. 28. V. 27, 151/27).

§ 2, który ma na oku tylko wypadki zdrady tajemnic wojskowych, określone w ust. 1 § 1, różni się od tegoż § w kierunku podmiotowym jedynie tem, iż sprawca posiada wprawdzie świadomość zdrady tajemnicy i czyni to bezprawnie, że nie ma natomiast świadomości, iż naraża przez to bezpieczeństwo państwa. (ibid.)

We wszystkich wypadkach, objętych przepisem § 1 zasadniczo wystarcza zamiar wynikowy w tem znaczeniu, że sprawca w każdym razie liczy się z tem, iż zdradza tajemnicę, jak i z tem, że przez działanie swoje może narazić bezpieczeństwo państwa, lecz mimo to przedsięwzięje to działanie. Sięgającego poza to dalszego jeszcze złego zamiaru (Vorsatz) i dalszego napięcia woli sprawcy (Absicht) przepis ten nie przewiduje. (ibid.)

Czyny karalne, wymienione w §§ 5 i n. z wyjątkiem § 8 ust. z 3 czerwca 1914 r. są czynnościami li przygotowawczymi do zbrodni zdrady tajemnic wojskowych (§§ 1 i 2 l. c.) i zbrodni szpiegostwa (Ausspähung; §§ 3 i 4 l. c.) względnie natury częściowo policyjnej. (31. X. 27, 440/27).

Obywatel polski, który stanął na usługach służby szpiegowskiej obcego rządu nie jest przez to dla swego państwa agentem obcego rządu, lecz jest zdrajcą kraju i ulega, za nawiązanie i podtrzymywanie stosunków zdradzieckich, sankcji karnej § 6/1 ust. z 3 czerwca 1914. (ibid.)

Ustawa karna skarbowa z 2 sierpnia 1926.

(Dz. U. R. P. Nr. 105, poz. 609).

Art. 97 U. K. S. nie stosuje się do nieopłacenia patentu z ust. o monopolu spirytusowym przy niekoncesjonowanej sprzedaży. (22. IX. 27, 307/27).

Art. 129 U. K. S. odnosi się jedynie do tych osób, które mają prawo i obowiązek wykupienia patentu, bądź dlatego, że uzyskały koncesję, bądź to z racji, że przedsiębiorstwo nie wymaga koncesji. (22. IX. 27, 307/27).

W myśl art. 237/1 U. K. S. sprawy, rozstrzygnięte choćby w pierwszej instancji, traktuje się według obowiązujących dotąd przepisów. Przez instancję należy rozumieć zarówno instancje sądowe, jak i karno-administracyjne. (14. VII. 27, 209/27, 27. X. 27, 406/27, 10. XL 27, 521/27).

Wsteczne działanie U. K. S. obejmuje jedynie czyny, które w chwili ich popełnienia były przestępstwem (verba legis: „do przestępstw, popełnionych przed jej wejściem w życie”). Przed wejściem w życie U. K. S. przechowywanie wódki, względnie umożliwienie jej spożywania w lokalu handlowym (bez sprzedawania) było na Ziemiach Zachodnich Pzp. P. bezkarne. (21. X. 27, 361/27; 27. X. 27, 321/27).

Ustawa postępowania karnego z 1877 r.

§§ 51/11. 3 i 57 U. P. K.

W myśl § 33 ust. wpraw. do k. c. i § 1589 k. c. brat cioteczny jest spokrewniony w 4. stopniu. Do niego nie stosuje się zatem ani § 51/1 l. 3, ani § 57/2 UPK. (8. IX. 27, 356/27). Temi §§ nie jest objęty narzeczony poszkodowanej. (10. V. 26, 155/26).

§ 79 U. P. K.

Jeżeli protokół rozprawy głównej nie zawiera wzmianki, jaką od znawców odebrano przysięgę i stwierdza jedynie, że zostali oni zaprzysiężeni, przyjąć należy, że odebrano od nich właściwą przysięgę (legalia praesumuntur). Jeżeli następnie, w wyroku, znawców nazwano świadkami, to okoliczność ta na samo orzeczenie, nie mogła mieć wpływu i dlatego rewizji na tej omyłce opierać nie można. (15. IX. 27, 375/27).

§ 149 U. P. K.

§ 149 U. P. K. nie nakazuje, aby prawnego zastępcę zawiadamiano każdorazowo o rozprawie głównej. Jedynie w Prusiech obowiązywało Ogólne Zarządzenie Alin. Sprawiedliwości z 11 sierpnia 1902 Dz. Urz. Min. Sprawiedl. 223, nakazujące zawiadomienie zastępcy prawnego, lecz tylko w wypadku, gdy z akt sprawy znany był sądowi. Uchybienie przeciw temu nakazowi nie pociągało atoli za sobą żadnych skutków procesowych. (10. X. 27, 434/27).

§ 243/2 (§ 377 1. 8) U. P. K.

Wniosek „o przesłuchanie świadków”, odrzuconych przez przewodniczącego w myśl § 218/2 UPK., ponowieniem ofiarowanego przed rozprawą dowodu. Wzmianka protokółarna o brakach takiego wniosku nie zastępuje uchwały odmownej względnie uzasadnienia, w motywach wyroku, przyczyn niedopuszczenia zaofiarowanego, w wywodzie końcowym, dowodu. (20. X. 27, 417/27).

Przyczyny rewizyjnej z § 377 1. 8 UPK. nie uzasadnia odrzucenie wniosku o zbadanie świadków na okoliczności, mające stanowić podstawę dla orzeczenia psychiatrów, jeżeli zeznania przesłuchanego już świadka pokrywają się z ofiarowanym przez obronę nowym materiałem procesowym a psychiatrzy materiał ten w orzeczeniu swem uwzględnili jako prawdziwy. (10. X. 27, 197/27).

§ 253 U. P. K.

Niema przepisu prawnego, któryby materiał procesowy, uzyskany przez zgodne z § 253 UPK. odczytanie protokołu, nakazywał zużytkować jedynie względem tego oskarżonego, którego zeznania odczytano, z przepisu zaś § 260 UPK. wynika wprost przeciwieństwo. (15. IX. 27, 375/27).

§ 260 U. P. K.

Sądowi wyrokującemu wolno z faktu, iż świadek z § 51 UPK. czyni użytek, wysnuć jakikolwiek wnioski. (24. I. 27, 526/26).

Wiek oskarżonego może być ustalony nie tylko na podstawie metryki (18. VIII. 27, 298/27), recydywa zaś nie tylko przez odczytanie rejestrów karnych, (1. IX. 27, 375/27).

Dowody pośrednie mogą służyć za podstawę uformowania się przekonania sędziowskiego równie dobrze, jak dowody bezpośrednie. (1. IX. 27, 375/27).

Zarzut niewyczerpania całości wyników rozprawy i dowodów jest niedopuszczalny jako sprzeczny z zasadą swobodnego przekonania sędziowskiego oraz z istotą rewizji. (1. IX. 27, 335/27).

§ 264 U. P. K.

§ 264 UPK. nie postanawia, kiedy pouczenie w myśl tego przepisu ma nastąpić. Chodzi tylko o to, aby oskarżony po pouczeniu miał sposobność do podjęcia obrony w kierunku zmienionej kwalifikacji. (27. X. 27, 281/27).

Uznano konieczność oznajmienia możliwości zmiany stanowiska prawnego w wypadkach

oskarżenia: z §§ 267, 268 K. K.	skazania zaś z: §§ 267, 268 i 263 K. K. (15. IX. 27, 241/27)
§ 223 K. K.	§ 185 K. K. (22. IX. 27, 366/27)

nie uznano zaś w wypadku oskarżenia z § 212 K. K., skazania zaś z § 213 K. K. (6. X. 27, 423/27).

§ 266/1 U. P. K.

Jedynie prawność i logiczność motywów ulega kontroli rewizyjnej. (6. X. 27, 423/27).

§ 266/3 U. P. K.

Wypowiedzenie się co do okoliczności łagodzących, jest w wypadku § 211 K. K. bezprzedmiotowe, skoro przepis ten przewiduje karę śmierci jako karę bezwzględnie oznaczoną. (15. IX. 27, 375/27).

§ 273 U. P. K.

Niezaprotokółowanie, wbrew § 273 UPK., wniosków dowodowych uzasadnienia rewizję, jeżeli pozbawia sąd rewizyjny możliwości sprawdzenia, czy nie pociągnęło za sobą ograniczenia obrony w punkcie dla rozstrzygnięcia istotnym. (31. X. 27, 440/27).

§ 338 U. P. K.

Nie skutkuje uchYLENIA wyroku w drodze rewizji:

nieprawidłowe skazanie	miast z §§:
z §§: 239 l. 1 i 240 l. 3 ust. upadł. i § 73 K. K.	239 l. 1 i 240 l. 3. ust. upadł. i § 74 K. K. (10. III. 27, 15/27 i 29. IX. 27, 330/27).
246 K. K.	242 K. K. (8. IX. 27, 355/27).

ani nieprawidłowe wyznaczenie kary zwykłego miast ciężkiego więzienia. (15. IX. 27, 375/27).

§ 344 U. P. K.

Ważność zrzeczenia zawisła od poczytalności oskarżonego, zrzekającego się środka odwoławczego. Gdy poczytalność stwierdzono, a oskarżony następnie zrzeczenie cofa i wnosi rewizję, rewizja jako niedopuszczalna ulega odrzuceniu (§ 389 UPK.). (22. IX. 27, 447/27).

§ 377 l. 1 U. P. K.; art. 8 rozp. Min. b. dz. pr. z 15. grudnia 1919, Tyg. Urz. Nr. 70, poz. 185.

Przez „odpowiednią osobę”, którą w miejsce niejawiącego się sędziego niezawodowego przewodniczący na czas rozprawy zamianować ma prawo, rozumieć należy osobę, odpowiadającą warunkom, wymaganym do piastowania tego urzędu. W konkretnym wypadku takimi „odpowiednimi osobami” byli zamianowani, wskutek niestawiennictwa dwu sędziów niezawodowych, dwaj sekretarze sądowi. (22. IX. 27, 327/27).

§ 377 l. 3 U. P. K.

Niema zarzutu obrazy § 22 l. 3 UPK., jeżeli wnoszący rewizję nawet nie twierdzi, by w wyrokowaniu brał udział sędzia lub sędzia niezawodowy, wyłączony, w myśl powyższego przepisu od wyrokowania, brak zaś pouczenia sędziów niezawodowych przed rozpoczęciem rozprawy o przyczynach, wyłączających ich od wyrokowania, nie stanowi żadnej obrazy prawa formalnego. (10. X. 27, 357/27).

§ 377 l. 7 U. P. K.

Część historyczna wyroku, zawierając zeznania świadków, niejednakowo zeznających, musi z konieczności mieścić w sobie fakty, wzajemnie się wykluczające. Takie sprzeczności nie podpadają pod § 377 l. 7 UPK. (15. IX. 27, 358/27).

§ 377 L 8 U. P. K.

Jeżeli ogłoszenie uchwały, odmawiającej wnioskowi dowodowemu, złożonemu przez oskarżonego w toku postępowania dowodowego, nastąpiło bezpośrednio po ostatnim jego głosie (§ 257/3 UPK), a bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku (§ 267 UPK.), to ograniczono go w obronie, uniemożliwiając mu zajęcie stanowiska względem odmownej uchwały. (20. X. 27, 418/27).

§ 394 U. P. K.

W razie wadliwości ustaleń zaskarżonego wyroku wyłącznie w przedmiocie samego powrotu do przestępstwa, te jedynie ustalenia ulegają uchyleń, inne natomiast należy utrzymać w mocy. Tym sposobem ponowna rozprawa ograniczy się do stwierdzenia orzeszłek powrotu do przestępstwa, skwalifikowania czynu inkryminowanego stosownie do istnienia lub nieistnienia powrotności oraz wymiaru kary (ewentualnie kar poszczególnych i kary łącznej). (8. IX. 27, 356/27).

§ 398 U. P. K.

Przepis § 398/2 UPK. jest obrażony i wówczas, gdy jedna z kar poszczególnych jest surowsza, choćby kara łączna była łagodniejsza. (2. XI. 27, 424/27).

Dr. Ryszard Leżański,
Sędzia Sądu Najwyższego.

**Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego
(b. zabór rosyjski)****Kodeks Napoleona.**

Art. 610—612. Co do rent dożywotnich i pensji alimentarnych zapisobiorca ogólny użytkownika ponosić je winien w całości, a użytkownik pod tytułem ogólnym — stosunkową ich część. Dotyczy to nie tylko rent, ustanowionych jednocześnie z użytkowaniem, lecz również rent dożywotnich, które obowiązywały testatora osobiście. Wierzycielowi więc renty lub pensji alimentarnej służy przeciwko użytkownikowi akcja bezpośrednia o zapłatę rat, należnych w ciągu użytkowania. Lecz jest to prawo, a nie obowiązek wierzyciela skierowania roszczeń przeciwko użytkownikowi, gdyż wierzyciel spadkodawcy zachowuje także prawo dochodzenia całej swojej należności wprost od zapisobiorcy ogólnego, któremu przypadła

goła tylko własność majątku spadkowego. (13. V. 1927 r. I. C. 1500/25).

Art. 1273. Wystawienie weksli samo przez się nie stanowi odnowienia zobowiązania, dla stwierdzenia bowiem nowacji wymagane jest ustalenie wyraźnej w tym kierunku woli stron. Z natury swojej weksel nie niweczy istniejącego między wystawcą a pierwotnym wierzycielem stosunku umownego (art. 16 pr. weksl.), jeżeli więc weksel wystawiony jest na pokrycie przypadającej od wystawcy wierzycielowi należności, nie oznacza to, by strony zamierzały w ten sposób zawiązać nowy stosunek prawno-materjalny, lecz jest tylko dowodem, że chciały one wprowadzić pewien szczególny tryb zapłaty, przy którym istota pierwotnego zobowiązania pozostaje nadal ta sama. (30. IX. 1927 r. I. C. 253/27).

Art. 1787. Umowa, na której mocy strona obowiązuje się wykonać i dostarczyć stronie drugiej rzecz ruchomą z własnego majątku, zawiera cechy sprzedaży i pociąga za sobą jej skutki. Kodeks Napoleona pod tym względem nie różni się od przepisów kod. niem. (§ 651) i kod. austr. (§ 1168). (7. IX. 1927 r. I. C. 1734/26).

Art. 2228. Posiadanie, prowadzące do nabycia w drodze przedawnienia, dotyczy nietylko rzeczy zmysłowych, lecz także „używania praw”; nie są więc wyłączone od skutków przedawnienia nabywczego prawa tego rodzaju, jak uprawnienie do grzebania zwłok w określonym miejscu na cmentarzu, o ile stwierdzone jest istnienie warunków ustawowych, niezbędnych do posiadania użytecznego w granicach, naturalnie, dopuszczonych przepisami, dotyczącymi miejsc grzebalnych. (3. VI. 1927 r. I. C. 74/27).

Art. 68. Zastrzeżony przez sprzedawcę, pozostawiającego część ceny na hipotecę sprzedanej nieruchomości, rygor „de non alienando” nie może stanowić podstawy do uznania następnego nabywcy za odpowiedzialnego za dług osobiście, gdyż taki nabywca z mocy art. 68 u. k. odpowiada tylko z nieruchomości. (29. IV. 1927 r. I. C. 774/26).

Ustawa z 1. VIII. 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi (D. U. 65, poz. 394).

Art. 19. Spór o wyrugowanie pracownika rolnego z mieszkania służbowego po rozwiązaniu umowy najmu pracy należy do właściwości sądu, a nie komisji rozjemczej. (4. III. 1927 r. I. C. 2169/25).

Ustawa z 16. V. 1922 r. o urloпах dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu (D. U. 40 poz. 334).

Ustawa o urloпах, ani żaden inny przepis prawa nie zabraniają, aby w razie rozwiązania umowy o pracę, czas należnego odchodzącemu pracownikowi urloпу nie mógł się mieścić w okresie między dniem wypowiedzenia pracy a dniem ustania stosunku służbowego. (24. VIII. 1927 r. I. C. 1061/26).

Ustawa o ochronie lokatorów z 11. IV. 1924 r.

Art. 6 ust. 4 i 5. Art. 6 ust. 4 nie zawiera postanowienia, by komorne miało być płacone w złocie, jeżeli zaś użyte tam zostało wyrażenie „złoty, równy złotemu frankowi”, to tylko ze względu na to, że w dacie wydania ustawy o ochronie lokatorów złote nie były jeszcze wprowadzone do obiegu, zachodziła więc potrzeba ustalenia na czas przejściowy sposobu uiszczania komornego w markach polskich, i dlatego pojęcie „złotego równego złotemu frankowi”, bliżej określone w następnym (5) ustępie tegoż art. 6 ustawy, po wycofaniu waluty markowej i wprowadzeniu złotego, jako środka płatniczego, straciło swoją aktualność i przestało obowiązywać, minęła bowiem potrzeba tego pojęcia wobec istnienia rzeczywistej waluty złotej. (21. IX. 1927 r. I. C. 564/27).

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 14. V. 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych (D. U. 30, poz. 213 z 1925 r.).

§ 7. Udzielone przez Tow. Kr. m. Warszawy w listach zastawnych pożyczki ulegają w myśl §§ 5 i 6 rozp. o przerachowaniu w stosunku 25% względnie 50% skali, wskazanej w § 2, przytem odchylenie od tej miary przerachowania nie jest dopuszczone (§ 7 p. 3), listy zaś zastawne, których podkładem są pomienione pożyczki, winny być skonwertowane stosownie do wyników przerachowania pożyczek, (6—12. V. 1927 r. I. C. 1639/26).

§ 14. Zatwierdzenie planu konwersji listów zastawnych przez ministra skarbu nie wyłącza drogi sporu sądowego, albowiem droga sporu w tym przedmiocie dopuszczona jest z mocy § 50 rozporządzenia, droga zaś sporu w tym przypadku nie może być pojmowana inaczej, jak droga sporu sądowego, gdyż spór dotyczy spraw czysto cywilnych, poddanych jurysdykcji sądowej (art. 1 u. p. c), a rozporządzenie z 14. V. 1924 r. tego trybu postępowania nie zniósło i nie mogło go

znieść bez przekroczenia upoważnień ustawowych, na których było oparte. (6—12. V. 1927 r. I. C. 1639/26).

§ 28. Przerachowanie kary konwencjonalnej według pełnej 100-procentowej skali nie jest przeciwne prawu. (31. VIII. 1927 r. I. C. 474/26).

Ustawa o ochronie drobnych dzierżawców z 31. VII. 1924 r. (D. U. 75, poz. 741).

Art. 2. Ochrona, przyznana drobnym dzierżawcom ustawami z 3. VII. 1919 r. (D. U. 57, poz. 345), z 2. VII. 1920 r. (D. U. 56 poz. 346) i 31. VII. 1924 r., dotyczy tylko gruntów, oddanych w dzierżawę przed wejściem w życie ustawy z 3. VII. 1919 r. oraz gruntów, wskazanych pod lit. a i b art. 2 ustawy z 31. VII. 1924 r., natomiast nie obejmuje dzierżaw, zawartych po wprowadzeniu ochrony, oprócz tych, które podpadają pod przepisy art. 2 lit. a i b ustawy z 31. VII. 1924 r. (31. VIII. 1927 r. I. C. 591/26).

Rozporządzenie Komisji Przejściowej Tymcz. Rady Stanu Kr. Pol. z 13. XI. 1917 r. (Dz. Urz. 7).

Rozporządzenie z 13. XI. 1917 r. zastrzegło pewne szczególne uprawnienie dla osób, należących do innych, niż rz.-katolickie, wyznań, stanowiąc, że nie należy podejmować czynności sądowych w sprawach, w których te osoby uczestniczą, w dniach wyjątkowo uroczystych świąt ich wyznania religijnego. Stosowanie wszakże tego przepisu, jak wynika z tekstu rozporządzenia, uzależnione jest od tego, czy sąd ma świadomość, iż w danym dniu przypada wyjątkowo uroczyste święto, i czy zainteresowana osoba chce korzystać ze służącego jej uprawnienia. O ile te warunki nie zachodzą, podjęte przez sąd w dniu takiego święta czynności mają całkowity skutek prawny. Jeżeli więc strona, mając możliwość, nie zawiadomiła sądu o przeszkodzie wyznaniowej, tamującej uczestnictwo w rozprawie, nie może później zarzucać, że odbyto rozprawę w jej nieobecności. (24. VIII. 1927 r. I. C. 859/27).

Ustawa postępowania cywilnego.

Art. 1. Udzielenie koncesji na budowę i eksploatację drogi żelaznej osobie prywatnej lub spółce jest aktem publicznoprawnym, co jednak nie stoi na przeszkodzie, aby tymże aktem były także uregulowane stosunki prawne między koncesjonariuszem a Skarbem Państwa, dotyczące praw cywilnych; za-

tem, spór o uznanie za zawieszony bieg terminu, po którego upływie koncesjonariusz ma obowiązek oddać swoje przedsiębiorstwo kolejowe za wynagrodzeniem lub bezpłatnie Skarbowi Państwa, ulega rozporządzeniu w drodze procesu cywilnego, gdyż u podstawy swojej ma prawa majątkowe. Pogląd powyższy przyjęty został także w art. 20 ustawy z 14. X. 1921 (D. U. 88 poz. 646) o udzielaniu koncesji na koleje żelazne prywatne. (7—21. IX. 1927 r. I. C. 453/26).

Art. 29. Wspólne posiadanie domu przez dwie osoby, wyrażające się w wypuszczaniu w najem mieszkań osobom obcym, jest zakłócone, jeżeli jeden z posiadaczy zajmie mieszkanie, dotąd na wspólny rachunek wypuszczane. Przywrócenie zakłóconego w ten sposób posiadania może nastąpić przez wyrugowanie zakłócającego z zajętego mieszkania, gdyż w ten tylko sposób może być przywrócony poprzedni stan faktyczny. (7. IX. 1926 r. I. C. 50/27).

Art. 29. Właściwość sądu określa się treścią żądań powodowych, a nie temi zagadnieniami faktycznymi i prawnymi, które muszą być ustalone i rozwiązane przy rozstrzygnięciu sporu. Przewo powództwo o zasądzenie jednorazowej wypłaty alimentarnej w kwocie 500 zł. dla dziecka nieślubnego z mocy art. 29 p. 1. u. p. c. ulega właściwości sądu pokoju, okoliczność zaś, że, aby dać odpowiedź na żądanie skargi powodowej, sądowi wypadnie przedtem ustalić, czy istotnie dziecko zostało spółdzone przez pozwanego, nie ma znaczenia dla oznaczenia właściwości sądu, ustalenie bowiem tego faktu nie wykracza poza granice kompetencji sądu pokoju, który nietylko może, lecz jest obowiązany zająć się zbadaniem tego faktu, jako jednej z podstaw powództwa. (24. III. 1927 r. I. C. 125/27).

Art. 155^f. Sąd pokoju, w razie zgłoszenia przez stronę zarzutu niedokładności protokółu rozprawy, winien wydać co do słuszności zarzutu swoją opinię, nie wzywając stron i nie zarządzając ponownej rozprawy. (14. IX. 1927 r. I. C. 775/26).

Art. 339. Sąd wyrokujący nie ma obowiązku szczegółowego omawiania każdego dokumentu, złożonego przez stronę, oraz każdej podanej przez nią okoliczności, wystarcza, że po rozpoznaniu całego ujawnionego w toku postępowania materiału zatrzyma się bliżej tylko na dowodach i oświadczeniach stron o znaczeniu istotnym dla sprawy. (31. VIII. 1927 r. I. C. 1178/26).

Art. 465. Brak legalizacji konsulatu lub ambasady polskiej na akcie zagranicznym nie powoduje odrzucenia tego aktu, jako dowodu, jeżeli sąd wyrokujący nie napotyka trudności

w zakwalifikowaniu aktu na podstawie ustaw obcych. (30. IX. 1927 r. I. C. 658/27).

Art. 933 ust. 2. Wierzyciel może skierować egzekucję do rzeczy ruchomej, będącej niepodzielną własnością dłużnika i osób trzecich; wówczas zajęciu ulega rzecz w całości, sprzedaż zaś przymusowej w drodze egzekucji może być poddana tylko część niepodzielna, należąca do dłużnika, o ile na sprzedaż całości nie zgodzą się pozostali współwłaściciele oraz egzekwujący wierzyciel.

Zasady powyższe nie mają zastosowania do wypadków, gdy niepodzielna współwłasność ma źródło we współspadkobranii, w tym bowiem razie w myśl art. 2205 K. C. uprzednio winien być dokonany dział spadku. (13. V. 1927 r. I. C. 1166/26).

W. Miszewski,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego.

(b. zabór austriacki)

Kodeks cywilny.

§ 159. Gdy jest kilku dziedziców męża matki, do zaprzeczenia ślubności rodu wystarcza wystąpienie ze skargą przez jednego z nich we właściwym czasie. (O. z 31. 10. 1927. Rw. 2118/27).

§ 523. Do wniesienia skargi o uznanie istnienia służebności gruntowej przejazdu na rzecz gospodarstwa, którego Właściciel bawi w Ameryce, nie jest uprawniona żona tegoż właściciela, lecz tylko on sam, gdy miejsce jego pobytu jest znane. (O. z 27. 9. 1927. Rw. 1445/27).

§ 1010. Substytut adwokata odpowiada stronie za szkodę zrzadzoną przez wniesienie zarzutów przeciw wypowiedzeniu do sądu miejscowo niewłaściwego, spowodowane omyłką pracownika kancelaryjnego, któremu substytut powierzył wysłanie zarzutów. (O. z 11. 10. 1927. Rw. 1587/27).

§ 1101. Według zmienionej nowelą trzecią brzmienia § 1101 k. c. wynajmującemu służy prawo zastawu na ruchomościach wniesionych, należących do najmującego i jego rodziny, razem z nim żyjącej, a wydierżawiającemu natomiast na bydło i sprzęcie gospodarczym oraz na płonach — bez dalszego ograniczenia. Słów ustępu trzeciego § 1101 k. c. „w równym zakresie i z równym skutkiem” nie można odnosić do osoby właściciela rzeczy, ale tylko do zakresu i skutków prawa zastawu na rzeczy oznaczonej; odnoszą się zatem te słowa do

rzeczy, nie usuniętych z przedmiotu dzierżawy przed ich zastawniczym opisaniem. (O. z 4, 10. 1927 R. 758/27).

§ 1264. Separowanej z winy obopólnej żonie, która bezasadnie nie chce powrócić do wspólności małżeńskiej, nie należy się od męża alimentacja. (O. z 25. 10. 1927 R. 1828/27).

§ 1304. Uwiedzenie żony poczytać można za współwinę w uszkodzeniu uwodziciela przez męża kobiety uwiedzionej. (O. z 18. 10. 1927 R. 1627/26).

§ 1333. Kasa chorych jest instytucją o charakterze publiczno-prawnym w myśl art. 9 ustawy z 6 grudnia 1923 Nr. 127 poz. 1044 DURP. Składki więc jej należne są publiczno-prawnymi dochodami i dlatego odsetki zwłoki oblicza się od tych składek nie w myśl rozporządzenia z 21 lutego 1927 poz. 125 DURP, o odsetkach po 10% w stosunku rocznym, należnych od roszczeń prywatno-prawnych, ale w myśl art. 10 powołanej ustawy z roku 1923 na 2% miesięcznie (Zob. także art. 1 i 2 rozp. Prez. Rzplitej z 17 maja 1927 poz. 401 DURP.). (O. z 6. 9. 1927 R. 494/27).

§ 1396 i rozp. Min. Spraw. i Skarbu z dnia 24 października 1897 Nr. 251 Dpp. — Dobrowolne ustępstwo roszczeń osób prywatnych do Skarbu Państwa, może nastąpić tylko w drodze pisemnej, jeżeli ma być ważne wobec Skarbu Państwa. (O. z 21. 6. 1927 R. 1231/27).

Rozporządzenie o przerechowaniu.

§ 40. Złożenie koron austriacko-węgierskich do depozytu sądowego w czasie, gdy waluta ta jeszcze obowiązywała, skutkuje zapłatą, choćby kwota złożona nie odpowiadała w czasie złożenia pełnej równowartości długu, wyrażonej w złotych, jeżeli tylko odpowiada równowartości według tej stopy, jaką dla przerechowania długu ostatecznie przyjęto. (O. z 16. 8. 1927 R. 117/27).

§ 43. Wierzyciel, mieszkający w Wiedniu, winien wykazać swe obywatelstwo polskie, jeżeli żąda przerechowania swej wierzytelności według zasad rozporządzenia o przerechowaniu. (O. z 18. 10. 1927 R. 1709/26).

Ochrona lokatorów.

Art. 2 lit. d. Przebudowa domu lub jego części tylko wtedy ma skutek przewidziany w art. 2 lit. d ustawy o ochronie lokatorów (wyjęcie z pod przepisów tej ustawy), gdy stwarza pomieszczenia mieszkalne, a nie tylko przemysłowe. (O. z 9. 8. 1927 R. 937/27).

Art. 2 lit. d i e. Domy fabryczne i kopalniane zbudowane po terminie oznaczonym w art. 2 lit. d ustawy o ochronie lokatorów są wyjęte z pod przepisów tej ustawy; nie stosują się do nich przepisy zawarte w art. 2 lit. e tej ustawy. (O. z 1. 8. 1927 Rw. 774/27).

Art. 13. Wspólnik kupca, opuszczającego dobrowolnie lokal wzięty w najem, nie korzysta z ochrony lokatorów. O. z 27. 9. 1927 Rw. 1677/27).

Art. 23. Odroczenie wykonania eksmisji na dalsze sześć miesięcy, uprowadzone ustawą z 27 marca 1926 poz. 185 DURP. nie odnosi się do terminu sześciomiesięcznego przewidzianego w zdaniu drugim ustępu pierwszego art. 23 ustawy o ochronie lokatorów. Odroczenie wykonania eksmisji o sześć miesięcy odnosi się także do terminu wyprowadzenia się, ustalonego ugodą sądową. (O. z 27. 9. 1927 R 756/27).

Art. 29. Zajęcie pomieszczeń na rzecz Skarbu Państwa w myśl ustawy z 27 listopada 1919 poz. 498 DURP. stwarzało stosunek publiczno-prawny (art. 7/2 i 10/3). Późniejsza ustawa z 4 kwietnia 1922, poz. 264 DURP. stanowi w art. 24, że lokale zajęte przez wszelkiego rodzaju urzędy na podstawie ustawy poprzedniej pozostają nadal do rozporządzenia tychże urzędów. Użyty w art. 27 tejże ustawy zwrot, że osoby zajmujące lokale, na podstawie tejże ustawy, po ustaniu jej mocy obowiązującej (obowiązywała od 22 maja 1922 na przeciąg jednego roku), korzystać z nich mogą nadal na zasadach ustawy o ochronie lokatorów, odnosi się tak do osób fizycznych, jak i urzędów. Prawo Skarbu Państwa do zajmowania mieszkania przemieniło się więc ze stosunku prawno-publicznego w stosunek prawno-prywatny, który może być rozwiązany tylko w sposób przepisany dla najmu. (O. z 20. 9. 1927 Rw. 1485/27).

Ochrona drobnych dzierżawców rolnych.

Osoby, które otrzymały od władzy ziemskiej grunt w dzierżawę z majątku wykupionego przymusowo na cele reformy rolnej, korzystają z ochrony drobnych dzierżawców rolnych, chociażby orzeczenie o przymusowym wykupie zostało następnie uchylone przez sąd najwyższy. (O. z 18. 10. 1927 Rw. 1752/26 i 1754/26).

Prawo międzydzielnicowe.

Nie można wyznaczyć sądu, znajdującego się w b. zaborze austriackim do przeprowadzenia postępowania spadkowego

w miejsce sądu właściwego, znajdującego się na ziemiach zachodnich. (O. z 11. 10. 1927 Nd 41/27).

Postępowanie sądowe.

§ 49 L. 5 nor. jur. Rzeczowa własność sądu do rozpoznania skargi właściciela domu przeciw lokatorowi o odszkodowanie za bezprawne przetrzymywanie przedmiotu najmu poza czas trwania umowy, zależy od wysokości roszczenia. (O. z 21. 6. 1927 Rw. 880/27).

Art. XLII ust. zapr. proc. cyw. Spadkobierca nie jest uprawniony do żądania od zarządcy majątku spadkowego zaprzysiężenia trafności rachunku złożonego z zarządu tym majątkiem. (O. z 11. 10. 1927 Rw. 1374/27).

§ 29 p. c. Pełnomocnikiem procesowym w sprawach spornych nie może być ustanowiona kobieta. (O. z 18. 10. 1927 Rw. 2257/26).

§ 240 ust. 3 p. c. Pozwany nie może dochodzić roszczenia wzajemnego drogą potrącenia, jeżeli dochodzi go drogą osobnej skargi. (O. z 1. 8. 1927 Rw. 1481/27, z 26. 7. 1927 Rw. 1043/27 i z 10. 5. 1927 Rw. 784/27).

§ 419 p. c. Można dochodzić drogą sporu sprostowania oznaczenia katastralnego spornej parceli, zawartego w wyroku prawomocnym. (O. z 11. 10. 1927 Rw. 419/27).

§ 500 p. c. Sąd odwoławczy nie może skutecznie oznaczyć wartości przedmiotu sporu na kwotę wyższą, niż na tę, na jaką powód oznaczył w skardze swój interes w sporze, chociażby powód podwyższył tę kwotę w toku sporu. (O. z 4. 10. 1927 Rw. 1822/27).

§ 502 p. c. w brzmieniu art. 2 L. 10 ustawy z 11 sierpnia 1923 poz. 105 DURP. Spór wytoczony przez jednego z współwłaścicieli realności przeciw drugiemu o ustalenie, że temu drugiemu współwłaścicielowi nie służy prawo samodzielnie oddawania mieszkań we wspólnej realności w najem, nie jest sporem z umowy najmu, lecz sporem w stosunku współwłasności. (O. z 11. 10. 1927 Rw. 135/27).

§ 575 p. c. Termin do wniesienia odwołania w sporze najemcy przeciw właścicielowi domu o oddanie mu lokalu, co do którego zawarto umowę najmu, wynosi 14 dni. (O. z 29. 9. 1927 Rw. 759/27).

§ 575 p. c. Jeżeli oddanie wypowiedzianego lokalu ma nastąpić w myśl § 573 ust. 1 p. c. natychmiast, nie można wliczać dc terminu 14-dniowego z § 575 pc. niedzieli lub dnia świątecz-

nego, w którym lokatorowi doręczono wynik, tudzież pierwszego dnia roboczego po takim dniu doręczenia. (O. z 31. 10. 1927 R. 832/27).

§ 1 L. 13 ord. egz. Należności na rzecz powiatowych kas chorych mogą być ściągane drogą egzekucji sądowej. (O. z 4. 10. 1927 R. 695/27).

§ 256 ord. egz. Przepis § 256 ord. egz. o zgaśnięciu egzekucyjnego prawa zastawu przez upływ jednego roku nie odnosi się do tymczasowego prawa zastawu. Przy egzekucji na zabezpieczenie spełniają podobne skutki §§ 375/2 i 377 ord. egz. (O. z 4. 10. 1927 R. 732/27).

§ 294 ord. egz. Z brzmienia § 294 ord. egz., mówiącego o wierzycielu, dłużniku i osobie trzeciej, której dotyczy zakaz płacenia, wynika, że na rzecz wierzyciela nie może być dozwolona egzekucja przez zajęcie i przekaz do ściągnięcia roszczenia wzajemnego, służącego dłużnikowi do wierzyciela. Ten ostatni bowiem zaspokoić się może, potrącając sobie sam należną mu kwotę z sumy, zapłacić się mającej (§ 1438 k. c.). Przepis § 319 L. 2 ord. egz. nie stoi temu na przeszkodzie, gdyż widocznie ma na myśli taką wierzytelność, która już po zajęciu przeszła z dłużnika, osoby zobowiązanej, na własność samego zobowiązanego. (O. z 23. 9. 1927 R. 676/27).

§ 349 ord. egz. Egzekucja, zmierzająca do wypełnienia obowiązku dania pomieszczenia i mieszkania, ma być wykonana według zasad § 349 ord. egz. (O. z 27. 9. 1027 R. 738/27).

§ 371 ord. egz. Sąd nie może dozwolić egzekucji na zabezpieczenie, przez prenotację prawa zastawu, o ile nie postawiono wyraźnego wniosku w tym kierunku. (O. z 21. 9. 1927 R. 296/27).

§ 6 pst. niesp. Spadkobierca, którego pełnomocnikowi doręczono uchwały, zapadłe w postępowaniu spadkowym, nie może żądać ponownego doręczenia mu tych uchwał do rąk własnych. (O. z 11. 10. 1927 R. 567/27).

§ 65 pst. niesp. Jeżeli jeden ze spadkobierców twierdzi, że pozostało ustne rozporządzenie ostatniej woli, wszyscy przezeń podani świadkowie tego rozporządzenia ostatniej woli muszą być przesłuchani w postępowaniu spadkowym. (O. z 11. 10. 1927 R. 547/27).

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

§ 20 ustawy z 6 marca 1906 Nr. 58 Dpp. Zawiadowca spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, wybrany na czas ozna-

czony kalendarzowo, pozostaje i po upływie tego czasu zawiadowcą, dopóki ustanie jego zawiadowstwa nie zostanie do rejestru handlowego zgłoszone i obwieszczone. (O. z 11. 10. 1927 R 789/27).

§ 21 tejże ustawy. Sąd rejestrowy nie jest powołany do ustanowienia kuratora dla spółki z ogr. odp. celem wdania się spółki w spór wytoczony przeciw niej, jeżeli jeden z zawiadowców łącznych nie chce podpisać pełnomocnictwa procesowego. (O. z 11. 10. 1927 R 789/27).

§§ 26, 76, 77 tejże ustawy. Chociaż jeden z członków spółki wykupi udziały wszystkich członków spółki, mimo to spółka istnieje nadal jako taka. (O. z 11. 10. 1927 R w. 2441/26).

Ordynacja układowa.

§§ 33 i 34. Zarządca układowy jest obowiązany zwrócić dłużnikowi kwoty pobrane od niego, czy to tytułem zaliczek, czy też zapłaty, za swe czynności bez poddania swych roszczeń pod rozpoznanie komisarza układowego. (O. z 11. 10. 1927 R w. 1384/27).

§§ 42 i 44. Zarzuty przeciw uprawnieniu wierzyciela do głosowania w postępowaniu układowym mogą być wniesione tylko ustnie przy audjencji układowej. Pisemnie wniesionych zarzutów wierzyciela, np. w zgłoszeniu wierzytelności, nie bierze się pod uwagę. (O. z 6. 9. 1927 R 80/27).

Prawo wekslowe.

Art. 19. Dłużnik wekslowy może przeciw wierzycielowi, który nabył weksel drogą indosu po płatności wekslu i upływie terminu, do założenia protestu, podnieść zarzuty z prawa cywilnego, jakie ma przeciw bezpośredniemu żyrantowi wierzyciela wekslowego, — nie może natomiast podnosić zarzutów tych, jakieby miał przeciw dawniejszym posiadaczom wekslu, którzy wyzbyli się posiadania wekslu jeszcze przed jego płatnością. (O. z 4. 10. 1927 R w. 1331/27).

Dr. Włodzimierz D b a ł o w s k i,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór pruski)

Kodeks cywilny.

§ 117. Bez względu na to, jaki jest wewnętrzny stosunek cedenta do cesjonariusza, cesja jest rzeczywistą a nie pozorną, skoro tylko wolą stron było, by nazewnątrz, w stosunku do dłużnika, cesjonariusz występował jako nowy wierzyciel. (18. 2. 25. 254/25).

§ 138. Zobowiązanie się współników, którzy z spółki wystąpili, do niezałożenia przedsiębiorstwa konkurencyjnego nie sprzeciwia się dobrym obyczajom, jeśli zakaz konkurencji jest ograniczony co do czasu i miejsca. (4. 11. 27. 185/27).

§ 326. Ocena, czy czasokres dodatkowy jest odpowiedni, nie jest wyłącznie kwestją faktyczną, lecz zarazem kwestją prawną, gdyż nie można jej rozstrzygnąć w oderwaniu od norm prawnych, w szczególności z pominięciem naczelnej zasady prawa o zobowiązaniach: „pacta sunt servanda” oraz wyrażonej w przepisach § 242 k. c. zasady uczciwości i zaufania w obrocie. (17. 6. 27. 59/27).

§ 505. Wykonanie osobistego prawa pierwokupu przez osobę uprawnioną wywołuje skutki prawne tylko między tą osobą a osobą, wobec której prawo pierwokupu wykonano, i nie wpływa na stosunek obligatoryjny, istniejący wskutek umowy kupna-sprzedazy między kupującym a sprzedającym. (17. 6. 27. 82/27).

§ 607. Umowa, że dług z innego tytułu pochodzący, ma być uważany za dług z pożyczki, może mieć różne znaczenie, zależnie od woli stron. Może oznaczać i zazwyczaj oznacza, nowację, wskutek której dawny dług gaśnie, a z nim razem poręka, zastawy, oraz zarzuty, wynikające z dawnego zobowiązania. W pewnym wypadku jednak może być wolą stron, aby dawny dług istniał nadal, a tylko pod względem oprocentowania, wypowiedzenia itp. był traktowany jak dług z pożyczki. (8. 4. 27. 364/26).

§ 677. Załatwienie sprawy dla drugiego zachodzi tylko wtedy, gdy podejmujący działanie ma świadomość, że załatwia cudzą sprawę, a zarazem wolę załatwienia sprawy cudzej zgodnie z rzeczywistym lub domniemanym interesem drugiego. (12. 11. 27. 143/27).

§ 1177. Sprzedawca, który hipotekę, ciężącą na sprzedanej nieruchomości i przyjętą przez kupującego w policzeniu na cenę kupna zapłacił, zanim kupujący został wpisany za wła-

ściciela, jest zobowiązany do jej wykreślenia tylko za równoczesną zapłatą przez kupującego sumy, obliczonej według przepisów o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych, jeśli kupujący, mimo wezwania, wierzyciela hipotecznego na czas nie zaspokoił. (21. 10. 27. 109/27).

§ 2040. Zobowiązanie się spadkobiercy w kontrakcie kupna-sprzedazy do przelania własności nieruchomości spadkowej na rzecz kupującego nie jest rozporządzeniem (Verfügung). Bez zgody zatem reszty spadkobierców jeden z nich może zobowiązanie tego rodzaju ważnie zaciągnąć, a kupujący może słusznie domagać się jego dopełnienia. (17. 6. 27. 93/27).

Ustawa konkursowa.

§ 30 1. 2. 1. Zajęcie (§ 808 upc.) jest tego rodzaju zabezpieczeniem, którego wierzycieli nie ma prawa się domagać.

2. Niewypłacalność nie jest równoznaczna z zawieszeniem wypłat. Dłużnik, który bez uzasadnionej przyczyny nie płaci dlatego, że płacić nie chce, zawiesza wypłaty. (23. 9. 27. 6/27).

Ordynacja ubezpieczeniowa.

(Dz. Ust. Rzeszy z r. 1911 str. 500).

§ 903. W sporze zakładu ubezpieczeń przeciw przedsiębiorcy o zwrot renty przyznanej poszkodowanemu, Sąd nie może badać, czy zaszedł nieszczęśliwy wypadek, zobowiązujący zakład ubezpieczeń do odszkodowania, i jest również co do rozmiarów przyznanego odszkodowania związany decyzją powołanych do tego urzędów ubezpieczeniowych. (23. 9. 27. 6/27).

Ustawa z dnia 14 lipca 1920 o przelaniu praw skarbowych państwa niem. oraz praw członków niem. domów panuj, na Skarb Państwa Polskiego (Dz. U. poz. 400/20).

Ważność powyższej ustawy nie może być podawana w wątpliwość. (28. 10. 27. 158/27).

Ustawa z dnia 28 grudnia 1925 * o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. poz. 1 26).

Art. 9. Dzierżawca majątku, stanowiącego własność Skarbu Państwa, nie może się sprzeciwić przekazaniu majątku na

* Zob. rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19. 11. 27. (Dz. U. poz. 909/27).

parcelację ani zabierać głosu w sprawie wyłączenia pewnych obszarów od parcelacji. (7. 10. 27. 211/27).

Art. 38. Plony zebrane w okresie likwidacyjnym należą do dzierżawcy. (7. 10. 27. 211/27).

Ustawa o ustroju sądownictwa.

§ 13. 1. Spory o odszkodowaniu za bydło, wybite na zasadzie ustawy z dnia 26. czerwca 1909 (Dz. U. Rzeszy, str. 519) lub o przeliczeniu takiego odszkodowania nie podlegają rozpoznaniu przez sądy powszechne. (14. 10. 27. 126/27).

2. Ustawa z dnia 13 lipca 1920 o uposażeniu urzędników i niższych funkcjonariuszów państwowych (Dz. P. poz. 429/20) i ustawa z dnia 9 października 1923 o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. poz. 924/23) nie uchylają szczególnych przepisów dzielnicowych, otwierających pod pewnymi warunkami drogę sądową dla roszczeń, wpływających z stosunku służbowego. Przepisy takie, obowiązujące w b. zaborze pruskim, zawiera ustawa z dnia 24. maja 1861. (Zb. ustaw prusk. str. 241). (1. 7. 27. 114/27).

Ustawa o postępowaniu cywilnem.

§ 139. Odpowiedź strony na pytanie, zadane za zezwoleniem przewodniczącego przez członka sądu, ma to samo znaczenie, co odpowiedź na pytanie przewodniczącego. (4. 11. 27. 57/27).

§ 198. Doręczenie adwokatowi przez adwokata zależy od zgody adwokata, któremu się doręcza, tak, iż w przypadku, gdy adwokat ten odmawia potwierdzenia odbioru, adwokatowi doręczającemu nie pozostaje nic innego, jak uskutecznienie doręczenia za pośrednictwem komornika sądowego. (23. 9. 27. 63/27).

§ 237. Rozstrzygnięcie wniosku o przywrócenie zaniedbanego okresu do uzasadnienia rewizji należy do sądu rewizyjnego, a nie do sądu odwoławczego. (14. 10. 27. 55/27).

§ 274. Dopuszczalność drogi sądowej należy do t. zw. przesłanek procesowych i musi z urzędu być badaną także w instancji rewizyjnej. (1. 7. 27. 114/27).

§ 545. Błąd w oznaczeniu wniesionego środka odwoławczego (jako „natychmiastowego zażalenia” zamiast rewizji) nie szkodzi — jeśli podane pismo posiada zresztą wszystkie istotne cechy właściwego środka odwoławczego. (27. 10. 27. 236/27).

§ 554. Okres do wykazania się złożeniem zaliczki na opłaty przypadające na instancję rewizyjną, nie jest okresem koniecznym i w czasie feryj sądowych nie biegnie. (10. 11. 27. 258/27 - 24. II. 27. 296/27).

Wojciech T r a m p l e r,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo

Najwyż. Trybunału Administracyjnego

I. Postępowanie przed Najwyższym Trybunałem Administr.

1. Skarga kasacyjna, wniesiona do Najwyższego Trybunału Administracyjnego w języku niemieckim jest niedopuszczalna. (14. 5. 1927, Rej. 288/24).

2. Sprawy dotyczące się żądania wykreślenia rent, obciążających włości rentowe w b. dzielnicy pruskiej, wyłączone są na zasadzie art. 3 pkt. a ustawy o N. T. A. poz. 400/26 Dz. Ust. z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego. (24. 5. 1927 r. L. Rej. 3611/26).

3. Zmiana nazw przystanków kolejowych należy do spraw, w których władze administracyjne uprawnione są do rozstrzygania według swobodnego uznania. (30. 5. 1927 r. L. Rej. 991/26).

II. Postępowanie przed władzami administracyjnymi.

4. Po wydaniu tymczasowych przepisów o postępowaniu Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy Ministerstwie Kolei, Minister Kolei nie jest władny rozpoznawać sprawy o wznowienie postępowania dyscyplinarnego. (10. 5. 1927 r. L. Rej. 3202/26).

5. Za nowe okoliczności, mogące na podstawie artykułu 7 ustawy o środkach prawnych z dn. 1. VIII. 1923 r. p. 712 Dz. Ust. być podstawą wznowienia postępowania administracyjnego, uważać należy dowody, których strona interesowana nie mogła bez swojej winy przedstawić władzy orzekającej przy pierwotnem postępowaniu. (11. 4. 1927 r. L. Rej. 2098/24).

III. Sprawy urzędnicze.

6. Zwolnienie ze służby etatowego urzędnika pow. związku komunalnego na zasadzie art. 38 pkt. 5 Dekretu o tymczas. ord. pow. z dnia 4 lutego 1919 Dz. pr. poz. 141 może nastąpić

dopiero po uprzednim przeprowadzeniu przeciw niemu dochodzenia dyscyplinarnego, zarządzanego w myśl art. 37 pkt. c tegoż Dekretu przez Wydział Powiatowy. (13. 4. 1927 r. L. Rej. 2638/25).

7. Przepis zawarty w art. 16 ust. z dnia 5. 12. 1923 r. Dz. Ust. poz. 1107 o zaliczeniu poprzedniej służby w b. państwach zaborczych względnie pracy zawodowej przy ustalaniu starszeństwa do wymiaru uposażenia ma zastosowanie tylko do tych sędziów i prokuratorów, którzy przyjęci zostali do służby sądowej polskiej dopiero po wejściu w życie tejże ustawy z dnia 5. 12. 1923 r. (19. 2. 1027 r. L. Rej. 2722/25).

8. Sędziom i prokuratorom, którzy pozostawali w takiej służbie w państwach zaborczych, a przyjęci zostali do polskiej służby w drodze odrębnych nominacji, a nie w drodze przyjęcia na zasadzie ostatnich nominacyj władz zaborczych, nie należy, w zastosowaniu przepisów art. 16 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 o uposażeniu sędziów i prokuratorów poz. 1107 Dz. U. liczyć w celu oznaczenia szczebla uposażenia, jako pozostawiania w stosunku służbowym, czasu od upadku danego państwa do przyjęcia do polskiej służby. (13. 5. 1927 r. L. Rej. 843/26).

9. Decyzje władz, wydane po dniu 30 września 1923, o ile opierają się na postanowieniach, które uchylone zostały art. 120 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska poz. 924 Dz. Ust., przedstawiają się, z uwagi na przepis ten, jako pozbawione skuteczności prawnej, a to mimo faktu uchwalenia cytowanej ustawy we wzmiankowanym ostatnio dniu oraz ogłoszenia jej dnia 15 listopada 1923 r. (13. 5. 1927 r. L. Rej. 953/26).

10. Postanowienia ustawy z dnia 2 kwietnia 1925 r. Dz. Ust. poz. 312, o potrąceniach w drodze administracyjnej z uposażeń wojskowych nie mogą być stosowane do czasu wydania przepisów, regulujących tryb postępowania i tok instancji, przewidzianych w art. 11 tejże ustawy. (10. 6. 1927 r. L. Rej. 3119/25).

11. a) Udzielone Ministrowi Spraw Wojskowych art. 26 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów poz. 256 Dz. Ust., upoważnienie normowania w drodze regulaminów i instrukcji tej sfery obowiązków i praw oficerów, która nie została uregulowaną tą ustawą, nie dotyczy kwestji uposażenia.

b) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 września 1925 r. w sprawie należności za podróże służbowe, delegacje

(odkomenderowania) i przeniesienia odbywane poza granicami Państwa przez funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów oraz wojskowych, poz. 711 Dz. Ust., jako wydane w wykonaniu, wyrażonego w art. 10 ustawy z dnia 9 października 1923 r., poz. 924 Dz. Ust., nakazu ustawowego, uważać należy, mimo odmiennego postanowienia tegoż rozporządzenia, za obowiązujące od dnia wejścia w życie cytowanej ustawy. (6. 5. 1927 r. L. Rej. 3156/25).

12. Fakt pobierania djet poselskich przez żonę funkcjonariusza państwowego nie wpływa na uprawnienie tego funkcjonariusza do pobierania dodatku ekonomicznego i mieszkaniowego na żonę. (14. 6. 1927 r. L. Rej. 1918/26).

13. Do wdowy po profosie sztabowym w b. państwie austriackim, której przyznało pensję wdową tak zw. Ministerium Wojny w likwidacji w Wiedniu, ma zastosowanie art. 87 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. poz. 46/1924 r.) (21. 3. 1927 r. L. Rej. 332/25).

14. Lata służby w b. straży skarbowej austriackiej w myśl art. 81 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. podlegają zaliczeniu do wysługi emerytalnej rok za rok. (2. 3. 1927 r. L. Rej. 693/25).

15. W razie przyjęcia do służby w państwie polskim pracownika kolejowego, przeniesionego przez władze b. państwa zaborczego w tymczasowy stan spoczynku, od uznania władzy polskiej zależało nadanie mu tego lub innego stanowiska, bez względu na przepis § 135 ordynacji służbowej dla kolejowców c. k. austriackich kolei państwowych. (12. 3. 1927 r. L. Rej. 1298/25).

16. Określenie uposażenia służbowego ostatnio otrzymanego przez emeryta b. państwa zaborczego przy stosowaniu art. 20 ustawy em. z dnia 28. 7. 1921 r. lub art. 25 ustawy em. z dnia 11. 12. 1923 przeprowadzone być winno na tych samych zasadach, na których wymierzone mu zostało uposażenie emerytalne, a więc odpowiednio do grupy i szczebla, do których dany emeryt zaliczony został. (19. 3. 1927 r. L. Rej. 1662/25).

17. W myśl art. 31 ustawy z dnia 11. 12. 1923 r. władza winna z urzędu poddać badaniu przez lekarza urzędowego funkcjonariusza państwowego, ubiegającego się o przeniesienie w stan spoczynku na zasadzie art. 28 p. „a” tejże ustawy, niezależnie od tego, czy funkcjonariusz ten postawił wniosek o poddanie go oględzinom lekarskim. (12. 1. 1927 r. L. Rej. 1709/25).

18. W myśl ustępu 2 art. 92 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. Ust. R. P. poz. 46/1924 r.) czas służby, odbytej przez cywilnego funkcjonariusza państwowego w wojsku polskim podczas wojny przed zawarciem z Rosją traktatu ryskiego z dnia 18 marca 1921 r. nie może być zaliczony do wysługi emerytalnej podwójnie. (21. 3. 1927 r. L. Rej. 2000/25).

19. Uprawomocniony wyrok sądowy, uniewinniający funkcjonariusza państwowego z zarzutu oszczerstwa, za które wydalony został ze służby, stanowi dostateczną podstawę dla władzy orzekającej do poddania rewizji orzeczenia o wydaleniu (26. 3. 1927 r. L. Rej. 1696/25).

20. Funkcjonariuszom b. państwa austriackiego, którzy prócz studjów uniwersyteckich odbyli studia górnicze, i po upadku tego państwa wstąpili na służbę państwową polską, wlicza się do wysługi emerytalnej czas studjów wyższych w ilości nieprzekraczających 4 lat, bez względu na przepis zawarty w § 19 ustawy austr. z dnia 21. 7. 1871 r. (Dz. U. P. austr. Nr. 77). (10. 11. 1926 r. L. Rej. 1954/25).

21. Dla określenia szczebla uposażenia emerytalnego, przypadającego za służbę zaborczą, decydującymi są przepisy art. 98 ustawy z dnia 9. 10. 1923 Dz. Ust. poz. 924. (21. 3. 1927 r. L. Rej. 987/25).

22. W myśl ustępu 3 art. 7 ustawy z dnia 18. 3. 1921 r. Dz. Ust. poz. 195, oraz rozp. wykon. z dnia 10. 1. 1923 Dz. Ust. poz. 132 ustalenie stopnia utraty zdolności zarobkowej, jako dotyczącym kwestii o charakterze specyficznym lekarskim, należy do zakresu swobodnej oceny Komisji wojskowo-lekarskich. (21. 3. 1927 r. L. Rej. 1293/25).

23. Jeżeli okoliczności faktyczne uzasadniają roszczenie do emerytury z mocy art. 28 p. „a” względnie 29 p. „b” ustawy emerytalnej z dnia 11. 12. 1923 r., jest wadliwością postępowania zastosowanie przy zwolnieniu art. 116 ustawy z dn. 17. 2. 1922 w związku z art. 98 ustawy z dnia 11. 12. 1923 r. (11. 5. 1927 r. L. Rej. 2561/25).

24. Rejestracje tak zwane francuskie dokonane przed wejściem w życie ustawy z dnia 18 marca 1921 roku (Dz. Ust. p. 195) o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin — na podstawie przepisów Rozporządzenia Prezydenta Ministrów i Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 25 listopada 1920 roku (Monitor Polski Nr. 271) są wystarczające, o ile chodzi o zachowanie terminu, przewidzianego w art. 24 powołanej wyżej

ustawy z dnia 18 marca 1921 roku (13. 6. 1927 r. L. Rej. 3816/25).

25. Za stanowisko na służbie państwowej w rozumieniu art. 25 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. poz. 46 Dz. Ust. z r. 1924, może być uważane jedynie stanowisko o charakterze prowizorycznym lub też kontraktowym.

O ile chodzi o stanowisko na zasadzie kontraktu, dla rozstrzygnięcia kwestji ewentualnego zastosowania powołanego art. 25, decydującą jest treść umowy, z której należy ustalić, czy idzie o objęcie „stanowiska”, czy też o poruczenie pewnych ściśle określonych czynności za umówionem wynagrodzeniem, przyczem kwestja, czy wynagrodzenie to jest perjodyczne, czy też ryczałtowe, jest obojętna. (8. 7. 1927 r. L. Rej. 2158/26).

26. Ukaz cesarski z dnia 2/14 lipca 1841 r. nie uprawnia b. funkcjonariuszy b. państwa zaborczego rosyjskiego do wpłacenia do Skarbu Państwa Polskiego składek emerytalnych za braknące do uzyskania praw emerytalnych lata służby, a to celem uzyskania prawa do pobierania uposażenia emerytalnego ze Skarbu Polskiego. (7. 5. 1927 r. L. Rej. 3649/25).

27. § 7 artykułu 23 ustawy z dnia 27 maja 1919 r., poz. 311 Dz. Pr., nie ma zastosowania do tymczasowych nauczycieli szkół powszechnych, którzy nie pozostawali w czynnej służbie w chwili wejścia rzeczonyj ustawy w życie. (14. 5. 1927 r. R. Lej. 1086/25).

28. Do emeryta, który objął na podstawie kontraktu stanowisko kancelisty w urzędzie państwowym, ma zastosowanie art. 25 ustawy emerytalnej z dnia 11. 12. 1923 r., bez względu na termin, na jaki został zawiązany powyższy stosunek służbowy. (11. 6. 1927 r. L. Rej. 1901/25).

29. Przewidziany w art. 20 ustawy emerytalnej z dn. 11 grudnia 1923, poz. 46 Dz. Ust. z r. 1924 dodatek na żonę przysługuje emerytowi również w wypadkach, gdy małżeństwo zostało zawarte już po przeniesieniu emeryta w stan spoczynku. (9. 4. 1927 r. L. Rej. 1902/25).

30. Czas, spędzony przez pracownika kolejowego na bezpłatnym urlopie z powodu piastowania mandatu członka Zarządu Centralnego Stowarzyszeń Spółdzielczych pracowników kolejowych, nie podlega w myśl art. 38 p. b. ustawy emer. z dnia 11. 12. 1923 r. (Dz. Ust. p. 46/1924), zaliczeniu do wysługi emerytalnej bez względu na zawartą przez wspomniany Zarząd z b. Ministerstwem Kolei umowę z dnia 14. 5. 1920 r. (19. 3. 1927 r. L. Rej. 2146/25).

31. W myśl art. 105 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. poz. 256) przemianowanie urzędnika wojskowego na oficera i nadanie mu wyższego stopnia zależy od swobodnego uznania władzy. (13. 6. 1927 r. L. Rej. 2224/25).

32. Prawo na doliczenie lat uczestnictwa w kasach emerytalnych i innych kasach zaopatrzenia b. państw zaborczych w myśl art. 84 ustawy z dnia 11. 12. 1923 r. powstaje, o ile nastąpiło wpłacenie pobranych składek wedle kursu, ustalonego rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24. 1. 1925 r. Dz. Ust. poz. 77, nie od terminu wpłacenia tych składek, lecz od daty przeniesienia w stan spoczynku, chyba, że późne wpłacenie przerachowanych składek nastąpiło wskutek udowodnionej winy danego funkcjonariusza. (15. 6. 1927 r. L. Rej. 2254/25).

33. a) Etatowy funkcjonariusz, który przeszedł do służby etatowej na służbę kontraktową i następnie, jako kontraktowy został zwolniony ze służby, nie traci praw emerytalnych, nabytych z tytułu swej poprzedniej służby etatowej, o ile rozwiązanie stosunku służbowego etatowego nie nastąpiło na własne żądanie danego funkcjonariusza.

b) Za emeryta W rozumieniu ustaw emerytalnych może być uważany tylko taki funkcjonariusz państwowy, co do którego zapadła decyzja właściwej władzy o przeniesieniu go w stan spoczynku. (15. 6. 1927 r. L. Rej. 2343/25).

34. W myśl art. 81 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r., Dz. Ust. R. P. poz. 46/1924 r., służba w b. państwie austriackim w straży skarbowej przy wymiarze emerytury przez Państwo Polskie winna być liczona tylko kalendarzowo, a nie w sposób uprzywilejowany, przewidziany w odnośnych przepisach b. państwa austriackiego. (26. 3. 1927 r. L. Rej. 2690/25).

35. a) Nie może być podciągnięty pod pojęcie nieszczęśliwego wypadku, wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych, przewidzianego w punkcie a ustęp 2 art. 9 ustawy emer. z dnia 11 grudnia 1923 r. Dz. Ust. R. P. p. 46/1924, wypadek zabicia pracownika kolejowego wskutek przejechania przez pociąg w kilka godzin po zdaniu przez niego służby.

b) W tym wypadku wdowa po takim pracowniku kolejowym nie ma prawa na mocy art. 12 powyższej ustawy żądać po raz pierwszy przy wymiarze pensji wdowiej doliczenia dziesięciu lat do wysługi emerytalnej zmarłego. (13. 6. 1927 r. L. Rej. 2899/25).

36. Przepisy ustawy z dnia 29 lipca 1919 r. o tymczasowym sądownictwie wojskowym poz. 389 Dz. Pr. i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 r. poz. 369 Dz. U., nie wykluczają stosowania w sądownictwie wojskowym w wypadkach przestępstw pospolitych postanowień art. 26 ustawy karnej austriackiej, który jako jeden ze skutków, związanych z zasądzającym wyrokiem, połączonym z karą więzienia, wymienia utratę praw do emerytury. (16. 3. 1927 r. L. Rej. 3677/25).

IV. Sprawy skarbowe.

A. Cła.

37. „Śledzie marynowane w oliwie” lub w inny sposób przyrządzone, podpadają pod pozycję 37 p. 2 taryfy celnej, stanowiącej załącznik do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 czerwca 1924 r. Dz. Ust. poz. 540, nie zaś pod poz. 37 p. 4 lit. d tejże taryfy. (7. 6. 1927 r. L. Rej. 1393/25).

38. Do wagi samochodu osobowego, podlegającego oceleniu według poz. 173 p. 8 taryfy celnej (Dz. Ust. z roku 1924, poz. 540), nie dolicza się wagi znajdujących się w nim materiałów pędnych bez względu na to, czy samochód ten przybył z zagranicy o własnej sile, czy też został dowieziony do urzędu celnego. (7. 6. 1927 r. L. Rej. 1409/25).

B. Należytości i opłaty państwowe.

39. Polska Dyrekcja Ubezpieczeń Wzaj. na podstawie § 6 Rozp. Prez. Rzplitej z dnia 10. 10. 1926 r., Dz. Ust. poz. 862, zwolniona jest od wszelkich opłat skarbowych oraz samorządowych przy wykonywaniu swych czynności ustawowych, wskazanych w § 4 tegoż Rozporządzenia, a w szczególności zwolniona jest również od obowiązku uiszczania opłat przy umowach kupna sprzedaży nieruchomości na terenie Wojew. Śląskiego. (28. 6. 1927 r. L. Rej. 2026/26).

40. Zysk wywozowy w rozumieniu art. 18 ustawy z 15. 7. 1920 r., Dz. Ust. poz. 527, nie jest identyczny z zyskiem wywozowym w znaczeniu kupieckim, t. j. z materialną korzyścią, jaką wywozący towar zagranicę w konkretnym wypadku z danej transakcji wywozowej rzeczywiście osiągnął. (28. 6. 1927 r. L. Rej. 3068/25).

41. Przewidziany w § 9 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 października 1924 r., poz. 844 Dz. Ust., ulgowy wymiar należytości w sporach o przerachowanie nie

ma zastosowania do wyroków i orzeczeń sądowych, wydawanych przez wyższe instancje. (14. 6.1927 r. L. Rej. 1147/26).

42. Art. 19 ustawy z dnia 18 lipca 1924 r., poz. 699 Dz. Ust., nie uchylił artykułu 51 ustawy z dnia 29 maja 1920 r. o opodatkowaniu spadków i darowizn, poz. 299 Dz. Ust. Postanowienia też tego ostatniego przepisu decydują nadal o tem, które spadki podlegają wymiarowi podatku wedle przepisów ustawy z dnia 29 maja 1920 roku, a które wedle przepisów wcześniejszych; postanowienia zaś cytowanego na wstępie przepisu, o ile dotyczą ustawy z dnia 29 maja 1920 r., rozstrzygają tylko kwestję, od jakiego czasu obowiązują, względnie w jakich wypadkach stosowane być mają przepisy tej ustawy, zmienione ustawą z dnia 18 lipca 1924 r. w ich nowem brzmieniu. (28. 6. 1927 r. L. Rej. 1326/26).

C. Podatki bezpośrednie.

43. Brak ustalenia w aktach względnie w decyzji, wydanej na odwołanie stosowania w konkretnym przypadku ryguru z art. 62 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. Ust. poz. 607 z 1923 r.) powoduje wadliwość postępowania. (5. 4. 1927 r. L. Rej. 2508/25).

44. a) Szczegóły obliczenia dochodu z poszczególnych źródeł zawarte w aktach władzy wymiarowej (karty, dotyczące poszczególnych źródeł dochodu) stanowią część integralną uchwały Komisji w przedmiocie określenia dochodu w rozumieniu ustępu 2 art. 66 ustawy o państwowym podatku dochodowym, Dz. Ust. poz. 607 z 1923 r.

b) Nieujawnienie przez Komisję Odwoławczą w aktach administracyjnych zastosowania art. 49 ustęp 5 ustawy o państwowym podatku dochodowym, Dz. U. poz. 607 z 1923 r. powoduje wadliwość postępowania. (28. 6. 1927 r. L. Rej. 2365/25).

45. Pominięcie zarzutu obrazy art. 26 ustawy o państwowym podatku dochodowym w brzmieniu obwieszczenia Min. Skarbu z dnia 14. 7. 1923 Dz. U. poz. 607, podniesionego w odwołaniu nie powoduje wadliwości postępowania, jeżeli wymiaru podatku dokonano bez zeznania w myśl ustępu 5 art. 49 leg. cit. (19. 9. 1927 r. L. Rej. 367/26).

46. a) Nieuznanie ksiąg, jako handlowych, na które płatnik powołał się na zasadzie art. 76 ust. 3 względnie art. 88 i 89 ust. 3 ustawy z dnia 14 maja 1923 roku w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego, Dz. Ust. poz. 412, winno być ujawnione w decyzji Komisji Odwoławczej.

b) Uniemożliwienie rekurentowi złożenia ustnych wyjaś-

nień przed pełną Komisją Odwoławczą, przewidzianą w art. 60 i 68 powołanej ustawy, lecz skierowanie go do podkomisji w ustawie nie przewidzianej, jest sprzeczne z art. 90 rzeczonyj ustawy. (12. 5. 1927 r. L. Rej. 1410/25).

D. Podatki i opłaty samorządowe.

47. Za przesyłki tranzytowe w stosunku do danego miejsca przewozowego (stacji, miasta) uważać należy w rozumieniu § 9 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18. 3. 1924 r., poz. 317 Dz. Ust., takie przesyłki, które przechodząc przez dane miejsce z przeładowaniem na inny środek komunikacyjny lub bez przeładowania, nie są w tem miejscu wykupywane lub odbierane. (11. 4. 1927 r. L. Rej. 2098/24).

48. Przepis § 19 Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 maja 1924 r., Dz. Ust. poz. 450, nie stanowi podstawy prawnej do zwolnienia Polskiego Banku Rolnego od bezpośrednich podatków komunalnych, dopuszczonych innemi w tej mierze wydanemi ustawami. (25. 6. 1927 r. L. Rej. 3750/25).

49. Warunkowe zatwierdzenie w myśl art. 1 ust. o tymcz. uregul. fin. kom. z dnia 11 sierpnia 1923, Dz. Ust. poz. 747, uchwały związku komunalnego w sprawie poboru samoistnego podatku komunalnego mieści w sobie odmowę zatwierdzenia tej uchwały w brzmieniu przedłożonem. (20. 6. 1927 r. L. Rej. 3164/25).

50. Do „podatku hotelowego”, odrębnego od „podatku od lokali”, nie mogą mieć zastosowania postanowienia ustawy z roku 1921 o zasileniu finansów miejskich, a tem mniej Rozporządzenie wykonawcze z 29 kwietnia 1922, w szczególności zaś przepis § 23 tegoż rozporządzenia, normujący wysokość podatku lokalowego w miejscowościach leczniczych. (8. 6. 1927 r. L. Rej. 2696/25).

V. Obywatelstwo i przynależność.

51. Przyjęcie do służby wojskowej stwarza na zasadzie art. 4 p. 5 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 (Dz. Ust. R. P. poz. 44) tytuł do nabycia obywatelstwa polskiego także dla osób przyjętych do służby wojskowej na zasadzie powszechnego obowiązku, o ile nie uczyniono zastrzeżenia, przewidzianego w tym przepisie, lub o ile przepisy późniejsze (art. 3 rozp. Rady Obrony Państwa z dnia 19 lipca 1920 Dz. U. R. P. poz. 414 i art. 64 ustawy z dnia 23 maja 1924 Dz. U. R. P. poz. 609) nie stanowią inaczej. (22. 4. 1927 r. L. Rej. 3771/25).

52. a) Kwestje zapisu do organizacji stanowych, o którym mowa w art. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 (Dz. U. R. P. poz. 44) o obywatelstwie polskim, winny być ocenione według właściwych przepisów ogólnych.

b) Według rosyjskich ustaw o stanach z r. 1899 uzależnieniem jest przejście ze stanu włościańskiego do stanu duchownego od zwolnienia z organizacji stanu włościańskiego. (3. 6. 1927 r. L. Rej. 3012/25).

53. Dowód wymaganego w art. 2 ustawy z 20 stycznia 1920 Dz. U. R. P. poz. 44 zapisu do ksiąg ludności stałej może być w razie niemożności dostarczenia wypisu tychże ksiąg z powodu ich braku prowadzony innymi środkami dowodowymi. (17. 6. 1927 r. L. Rej. 2086/25).

54. Uchodźca w rozumieniu art. 2 § 3 układu o repatrjacji (Monitor Polski Nr. 59 z r. 1921) przebywający w dniu 30-go kwietnia 1921 na obszarze Rosji lub Ukrainy zachowuje obywatelstwo polskie, nabyte na zasadzie art. 2. p. 1. lit. d) ustawy z dnia 20 stycznia 1920 (Dz. U. R. P. p. 44), tylko w tym razie, jeżeli dokonał skutecznie opcji na rzecz Polski w myśl art. VI. p. 2. Traktatu Ryskiego (Dz. U. R. P. p. 300 z r. 1921). (18. 5. 1927 r. L. Rej. 3795/25).

55. Z art. 95 (ustęp 2) konstytucji nawet pośrednio nie wynika dla cudzoziemców prawo skutecznego domagania się zezwolenia na wjazd do Polski. (6. 4. 1927 r. L. Rej. 3168/25).

VI. Sprawy rolne.

56. Władze ziemskie, załatwiając prośbę o zezwolenie na przewłaszczenie nieruchomości ziemskiej, nie mają obowiązku udzielić zezwolenia takiego w stosunku do pewnej części majątku, co do której niema przeszkód ustawowych, jeżeli prośba nie zawierała wyraźnie takiego żądania. (20. 9. 1926 r. L. Rej. 2336/25).

57. Przy pozbyciu w toku dobrowolnej parcelacji działki gruntowej na cele budowy kościoła katolickiego niezbędne jest oświadczenie się co do potrzeby tej budowy ze strony właściciwego ordynarjatu (§ 15 gal. ustawy krajowej z 15 sierpnia 1866 r. Nr. 28 Dz. Ust. Kraj.). (14. 5. 1927 r. L. Rej. 593/25).

58. a) Okoliczność, że majątek instrukcyjny znajduje się nie w rękach bezpośredniego spadkobiercy pierwszego uprzywilejowanego nabywcy, lecz przeszedł już drogą spadkobrania na następnych spadkobierców, nie przeszkadza przejęciu majątku na rzecz Państwa na zasadzie dekretu Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z 30 maja 1921 Nr. 257.

b) Wydanie przepisu prawnego tylko dla pewnej części Państwa nie jest sprzeczne z zasadą równości wszystkich wobec prawa, o której mowa w art. 96 Konstytucji,

c) Dekret Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z 30 maja 1921 r. Nr. 257 obowiązywał do chwili wejścia w życie ustawy o wykonaniu reformy rolnej z 28 grudnia 1925 r. poz. 1/1926 Dz. Ust. (3. 6. 1927 r. L. Rej. 1935/25).

59. Jeżeli przy postępowaniu w przedmiocie likwidacji serwitutów ujawni się sprzeczność między poszczególnymi wpisami w tabelach likwidacyjnych lub ich niejasności, włącznie ziemskie winny przedewszystkiem wyjaśnić stan faktyczny i w razie potrzeby spowodować wprzód odpowiednie sprostowanie mylnych wpisów. (2. 5. 1927 r. L. Rej. 650/25).

60. Jeżeli właściciel likwidowanego przedmiotu majątkowego powoła się po orzeczeniu likwidacji na toczące się przed właściwymi władzami postępowanie w kwestji stwierdzenia jego obywatelstwa polskiego z mocy samego prawa, lub twierdząc, iż nabył tą drogą obywatelstwo polskie, dostarcza na to dowodów, to Komitet Likwidacyjny powinien z rozpatrzeniem sprzeciwu na orzeczenie o likwidacji wstrzymać się do prawomocnego rozstrzygnięcia przez właściwe władze tej prejudycjalnej dla likwidacji kwestji. (1. 6. 1927 r. L. Rej. 2270/26).

61. Zmiana tenuty dzierżawnej jest zmianą warunków dzierżawnych, niezmiennosc których według p. a. art. 4 ustawy z 20 czerwca 1924 r. poz. 617 Dz. Ust. jest jednym z niezbędnych wymagań do uznania dzierżawy za długoletnią. (7. 4. 1927 r. L. Rej. 2301/25).

62. Ustawa z dnia 24 czerwca 1924 r. poz. 617 Dz. Ust. nie ma zastosowania do poddzierżawców. (7. 4. 1927 r. L. Rej. 3859/25).

VII. Sprawy samorządowe.

63. Nie wydanie zapowiedzianego w art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1923 r. Dz. Ust. poz. 719 rozporządzenia wykonawczego w sprawie uregulowania stosunków co do posiadania i użytkowania majątku gminnego etc. nie stoi na przeszkodzie dokonywaniu zmian granic gmin miejskich przewidzianych w art. art. 1 i 2 tej ustawy. (16. 5. 1927 r. L. Rej. 13/26).

64. Uchwały, dotyczące się wydzierżawienia gruntów gromadzkich opierają się na postanowieniu punktu II-go art. 271 ustawy samorządu gminnego z r. 1864, wobec czego dla powzięcia takich uchwał nie jest wymagana większość $\frac{2}{3}$ głosów, przewidziana w art. 274 pkt. 1 wspomnianej ustawy. (22. 6. 1927 r. L. Rej. 890/26).

65. Opłaty z art. 19 wzgl. 23. ustawy z dnia 10 grudnia 1920 r. Dz. U. poz. 32 z r. 1921 o budowie i utrzymaniu dróg w Rzptej, utrzymane w mocy art. 30 ust. z dnia 11 sierpnia 1923 Dz. U. poz. 747 o tymcz. ureg. fin. kom. nie są podatkami w rozumieniu tej ostatniej ustawy, wobec czego do nich nie mają zastosowania zastrzeżenia, zawarte w art. art. 2, 6, 8 i 21 ust. 2 teje ustawy. (30. 5. 1927 r. L. Rej. 393/26).

66. Gminie stoł. miasta Warszawy nie przysługuje monopol do urządzania i prowadzenia targowisk, wobec czego nie jest uprawniona do pobierania z tytułu rzekomego monopolu opłat od targowisk prywatnych. (13. 6. 1927 r. L. Rej. 645/25).

67. Zwolnienie ze służby etatowego urzędnika powiatowego związku komunalnego na zasadzie art. 38 pkt. 5 Dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej z dnia 4 lutego 1919 r. Dz. Pr. poz. 141 może nastąpić dopiero po uprzednim przeprowadzeniu przeciw niemu dochodzenia dyscyplinarnego zarządzonego w myśl art. 37 pkt. c. tegoż Dekretu przez Wydział Powiatowy. (13. 4. 1927 r. L. Rej. 2638/25).

VIII. Ubezpieczenia.

68. Urząd Ubezpieczeń orzekając na skargę przeciw decyzji Zarządu Kasy Chorych w przedmiocie unieważnienia listy kandydatów na delegatów do Rady Pow. Kasy Chorych, nie jest ograniczony do rozpatrywania sprawy jedynie w granicach zarzutów skargi. (20. 5. 1927 r. L. Rej. 1964/25).

69. Postanowienie ustępu 2 artykułu 109 ustawy z 19. 5. 1920 Dz. U. p. 272 utrzymuje w mocy obowiązek pracodawców do okazywania pracobiorcom doraźnej pomocy w nagłych wypadkach, nie zwalnia jednak Kas Chorych od obowiązku świadczeń, ustanowionych w art. 22, 23 i 42 powołanej ustawy, także odnośnie nagłych wypadków. (29. 4. 1927 r. L. Rej. 1387/25).

IX. Opieka nad ubogimi.

70. a) Prawo do opieki społecznej w zakresie przewidzianym w art. 2 i 3 ustawy z dn. 16 sierpnia 1923 r. Dz. Ust. poz. 726 ze strony gminy przysługuje obywatelom Rz. P., którzy mogą się wykazać conajmniej rocznym pobytem w tej gminie, licząc wstecz od dnia kiedy weszła w życie pomieniona ustawa.

b) Przepisy punktów b—d artykułu 8-go ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. Dz. Ust. poz. 726, przyznające dzieciom do lat 16-tu prawo do trwałej opieki w zakresie wskazanym w art. 2

i 3 teŝe ustawy ze strony gminy, gdzie prawo to słuŝyło ojcu względnie matce, nie wykluczają zastosowania do tychŝe dzieci przepisu zawartego w 1-ej części tegoŝ artykułu 8-go jako w stosunku do nich subsydjarnego w wypadkach, kiedy brak warunków do zastosowania szczególnych przepisów punktów b—d teŝe ustawy. (20. 5. 1927 r. L. Rej. 2729/26).

71. a) Z dniem wejścia w życie ustawy z 16 sierpnia 1923 Dz. Ust. p. 726 o opiece społecznej, t. j. z dniem 21 marca 1924 straciły moc obowiązującą sprzeczne z zasadami tej ustawy przepisy austr. ustawy z 3 grudnia 1863 Dz. U. Nr. 105, dotyczące opieki nad ubogimi.

b) Dla nabycia prawa do trwałej opieki ze strony gminy na zasadzie art. 8 ustęp 1 ustawy z 16 sierpnia 1923 Dz. Ust. p. 726 o opiece społecznej nie jest wymagane policyjne zameldowanie w gminie pobytu. (6. 5. 1927 r. L. Rej. 1730/25).

X. Sprawy przemysłowe.

72. Na obszarze górnośląskiej części Województwa Śląskiego do prowadzenia przedsiębiorstwa kinematograficznego nie jest wymagana koncesja po myśli § 32 niem. ord. przemysłowej. (27. 5. 1927 r. L. Rej. 5280/26).

XI. Stowarzyszenia.

73. Nieczynność stowarzyszenia przez pewien okres czasu nie daje sama przez się podstawy prawnej do zawieszenia na zasadzie § 25 ustawy austr. z 15. 11. 1867 Dz. Ust. Nr. 134 wznowionej następnie działalności tegoŝ stowarzyszenia (1. 6 1927 r. L. Rej. 2064/25).

XII. Drogi publiczne.

74. Na obszarze b. zaboru rosyjskiego do orzekania w sprawach, dotyczących przedmiotu z dziedziny prawa publicznego, a w szczególności — o ile chodzi o przywrócenie do poprzedniego stanu drogi publicznej powołane są na zasadzie przepisów zawartych w art. 1 ust. post. cyw. władze administracyjne. (8. 4. 1927 r. L. Rej. 45/26).

XIII. Sprawy górnicze.

75. Władze górnicze są uprawnione na zasadzie § 24 instrukcji z 1 maja 1892 r. o dozorcze nad prywatnym przemysłem górniczym do formalnego badania prawa eksploatacji przez

przedsiębiorcę górniczego przy sposobności zatwierdzenia projektu robót górniczych; jeżeli jednak wyłoni się spór co do materialnej ważności tytułów prawnych względnie ich skuteczności, to do merytorycznego rozstrzygnięcia takiego sporu właściwe są sądy zwyczajne. (10. 6. 1927 r. L. Rej. 2962/25).

Dr. Włodz. Orski.

Prezes Najw. Tryb. Admin.

B. Inne sprawy sądowe

Zbrodnie pospolite czy niepospolite z punktu widzenia rosyjskiego kodeksu karnego.

Dziś, kiedy umysły polityków uspokoiły się już nieco po zaarrestowaniu pięciu posłów, należących do „białoruskiej hromady”, należałoby, być może, spojrzeć na kwestję tego zaarrestowania sine ira et studio — z punktu widzenia prawnika.

Kwestja ta, która wywoływała w swoim czasie tyle roznamiętnienia, tyle sporów, nigdy jednak nie była rozpatrywana z tego, jedynie zdaniem mojem dla prawnika możliwego punktu widzenia, z punktu widzenia interpretacji ustępu końcowego art. 21 konstytucji z dnia 17 marca, łącznie z działającym na terytorium zatrzymania posłów Ustawą Karną.

Dużo się bardzo w swoim czasie mówiło w Sejmie i poza Sejmem o tem, czy zbrodnie przez posłów dokonana była przestępstwem pospolitem, czy niepospolitem, czy byli oni schwytani na gorącym uczynku, czy też nie, nikt jednak z najwybitniejszych nawet polityków sejmowych lub pozasejmowych nie zastanowił się nad jedynem, zdaniem naszym właściwie istotnem pytaniem, czy i w jakich granicach na terenie zaarrestowania posłów może być wogóle jakakolwiek mowa o podziale przestępstw wogóle, a zbrodni w szczególności na przestępstwa „pospolite” i „niepospolite”.

Zacznijmy od wykładni art. 21 Konstytucji. Artykuł ten, mówiąc głucho o tem, że poseł może być tylko zaarrestowany, będąc schwytany „na gorącym uczynku zbrodni pospolitej”, każe się domyślić, że należy rozróżnić pojęcie zbrodni pospolitej od „niepospolitej”, sam jednak żadnych wyjaśnień co do pomienionych podziałów nie daje; należy więc zwrócić się po odpowiedź na postawione pytanie do kodeksu karnego rosyjskiego, wydania 1903 roku, albowiem właśnie na terytorium,

podlegającym działaniu pomienionego kodeksu zostali pomienieni posłowie zaaresztowani.

Kodeks karny rosyjski zna różne rodzaje zbrodni i wogóle przestępstw: art. 3 pomienionego kodeksu dzieli przestępstwa na 3 rodzaje ze względu na kary, któreimi są one zagrożone (zbrodnie, występki, wykroczenia), art. 48, 49, a części i 51 — dzieli przestępstwa ze względu na rodzaj winy i skutki czynu występnego (wina umyślna i nieostrożna, usiłowanie, współudział), wreszcie części II—XXXVII kod. karnego — przewidują różne rodzaje przestępstwa ze względu na rodzaj dobra, na które dokonano zamachu, ale żaden z tych podziałów nie przewiduje zbrodni pospolitych i niepospolitych.

Czemże zapełnić blankiet w art. 21 Ustawy Konstytucyjnej zawarty? — Politycy, lub znajdujący się pod ich wpływem prawnicy usiłują zapełnić go przez uznanie za zbrodnie pospolite — zbrodni niepolitycznych, za zbrodnie zaś niepospolite — wszelkich zbrodni politycznych, ale taka zamiana pojęć przede wszystkim stanowi błąd logiczny, zwany pod nazwą ignorantio elenchi, a po drugie — prowadzi do innego błędu logicznego — quatternio terminorum.

Dlaczego, zamiast pojęcia „zbrodnia pospolita” rozumieć należy — „każde przestępstwo polityczne”, — gdzie to jest powiedziane? — mówią, że w motywach prawodawczych, ale po pierwsze — motywy prawodawcze nigdy nie mogą obowiązywać, a po drugie — gdy się ma 555 (444+111) ustawodawców — bardzo jest trudno dociec jakie motywy kierowały 223+56 (większością w obu Izbach) ustawodawcami, aby norma prawa przyjęła tę a nie inną formę, tembardziej, że ta większość ustawodawców, której poglądy wylewają się w formę ustawy, często bywa złożona z szeregu grup, z których każda, głosując za prawnym wnioskiem ustawodawczym, kieruje się innymi, częstokroć wręcz odmiennymi motywami, niż każda inna, należąca do tej samej większości grupa. Dlatego też zamianę pojęć tacitu consensu przyjętą w naszej praktyce „zbrodnia pospolita” = „zbrodni niepolitycznej” i odwrotnie, nazwaliśmy błędem logicznym, zwanym ignorantio elenchi.

Ale, gdybyśmy nawet przekroczyli przez tę trudność, gdybyśmy przyjęli podział w art. 21 Ustawy Konstytucyjnej, wskazany, jako podział zbrodni (i przestępstw wogóle) na polityczne i niepolityczne, czyli (aby uniknąć określeń negatywnych) — pospolite, to zaraz wpadniemy w wir trudności, z których znaleźć wyjście nie jest ani rzeczą łatwą, ani nawet możliwą. Teoretycznie rzecz biorąc, bardzo jest łatwo określić,

co to jest przestępstwo polityczne, ale — praktycznie — przy braku wskazówek ustawodawczych — jest to rzecz, właściwie, niemożliwa. Czy, np. zabójstwo szpiega, lub prowokatora, czy czyn, dokonany przez Muraszkę, będzie przestępstwem politycznym, czy pospolitem? Tak? — Dlaczego? — Nie? — Dlaczego? — Czy napad dywersyjny, których tak dużo w swoim czasie było na kresach, jest zbrodnią pospolitą, czy polityczną, czy obraza instytucji państwowej z pobudek politycznych będzie przestępstwem politycznym, czy nie? Jakiego wogóle kryterjum należy zastosować do tego podziału? — Czy obiektywne — rodzaj działalności występnej, czy subiektywne — stan psychiczny sprawcy, jego zamiar, czy wreszcie połączonych i jakoś obu tych kryterjów? Jak trudnym jest rozstrzygnięcie tych wszystkich kwestyj, widać z dawnego zarządu pomiędzy Delegatem Rosyjskiego Czerwonego Krzyża p. S. Sempołowską a Ministerstwem Sprawiedliwości w kwestji ilości więźniów politycznych w Polsce, polegającego, właściwie, na tem, że każda ze stron — inne przestępstwa uważa za przestępstwa polityczne i oto mamy quaterni terminorum. A wniosek z tego jedyny: jeśli ustawodawca chce, aby pewny rodzaj zbrodni, czy też przestępstw wogóle w tym lub innym wypadku traktowany był specjalnie, to niech nie mówi aluzjami, a zowie poprostu: te a te rodzaje przestępstw albo też — przestępstwa uznane w tych a tych artykułach kodeksu karnego uważać należy za przestępstwa polityczne; inaczej i w praktyce sądowej i w praktyce administracyjnej będzie zawsze chaos.

Z powyższego wypływa, iż podział przestępstw na polityczne i pospolite — nie da się utrzymać z punktu widzenia działającego kodeksu karnego; można ostatecznie w drodze okólników powiedzieć: do skazanych za przestępstwa w artykułach takich a takich wymienionych — należy stosować specjalne przepisy więzienne, ale to nie będzie wyjście ani dla policjanta, który, będąc obowiązany aresztować posła na gorącym uczynku, musi się przedewszystkiem głowić, czy to jest zbrodnia pospolita, czy polityczna, ani dla sądów, ani dla teoretyków prawa.

A jednak artykuł 21 Ustawy Konstytucyjnej istnieje i istnieje konieczność odróżnienia zbrodni pospolitej od niepospolitej; czyż ją odrzucić? — Byłoby to zarzucenie braku sensu ustawodawcy. — A więc jeszcze raz uważnie przerzucamy kodeks karny i natrafiamy na 19, § 3 cz. I p. 3, cz. II — w części ogólnej, a ponadto na szereg artykułów w częściach spe-

cyjnych: (73, 82, 88, 101, 102, 108, 110, 121, 124, 125, 126, 130, 132, 137, 163 (ust. końcowy), 164 (ust. końcowy), 166 (część ost.), 168 (część ost.), 173, 458, cz. 2, 459, 460, 464, 470 cz. 2, 478, 481—485, 487) ; ten długi szereg artykułów, przewidujących różnorodne przestępstwa, łączy ze sobą tylko jedna okoliczność. We wszystkich tych artykułach przewidziana jest jako kara — bodaj ewentualna, bodaj przy najdalszych łagodzeniach możebna — zamknięcie w twierdzy. Kara ta tem się różni od innych, że według myśli twórców kodeksu karnego winna ona być *custodium honestum*, wymierzana za przestępstwa niehańbiące, a dlatego jest ona karą specjalną, przewidzianą tylko za 33 delikty z kilkuset (około 600) przestępstw w kodeksie karnym przewidzianych.

Dlatego też przestępstwa zagrożone twierdzą, będziemy mogli nazwać z pełnem prawem przestępstwami rzadkimi, wyjątkowymi, niepospolitemi, a więc takimi właśnie, o jakich mówi artykuł 21 Konstytucji, ale przestępstwa te nie będziemy mogli nazwać przestępstwami politycznymi. Wprawdzie z ogólnej liczby 33 tych przestępstw niepospolitych, będzie wśród nich — 19 przestępstw politycznych i religijnych, ale z drugiej strony — będą tam i uprzywilejowane rodzaje zabójstwa z pobudek niehańbiących (458 cz. 2, 478) i zadania uszkodzenia ciała (470 cz. 2, 478) i wreszcie cała prawie część kodeksu, dotycząca pojedynku; z drugiej zaś strony ogólnej liczby 41 artykułu, dotyczących przestępstw politycznych w najściślejszem znaczeniu tego wyrazu (liczę tylko artykuły, działające obecnie w Polsce) — tylko 19 — mogą być uznane za przewidujące przestępstwa niepospolite w przytoczonym powyżej znaczeniu.

Jak więc widzimy, ścisła analiza prawna art. 21 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 marca 1921 łącznie z kodeksem karnym 1903 roku zmusza nas do wysnucia następującego wniosku: przestępstwem niepospolitem z punktu widzenia pomocniczych ustaw będzie to, za które ustawa — bodaj ewentualnie, bodaj przy zastosowaniu art. 53 K. K. przewiduje zamknięcie w twierdzy; wszystkie inne przestępstwa (zbrodnie, występki i wykroczenia) — będą przestępstwami pospolitemi.

A. B o b k o w s k i (Łuck),
Sędzia Sądu Okręgowego.

Odszkodowanie za zwłokę w płaceniu odsetek a stanowisko sądów.

I.

W związku z trwającymi dotąd trudnościami kredytowymi zarówno osoby prywatne, jak zwłaszcza banki są narażone wskutek nieregularnego uiszczania się ze strony dłużników z zaciągniętych zobowiązań — na ciągłe straty. Zachodzi to zwłaszcza przy zobowiązaniach hipotecznych, przy których obowiązek dłużnika polega na płaceniu w umówionych terminach stałych świadczeń — rat amortyzacyjnych i odsetkowych. Dłużnicy bardzo często zobowiązań swych nie wypełniają, popadają w zwłokę z płacaniem odsetek i narażają się na procesy.

Wierzyciele hipoteczni oprócz zaległych odsetek żądają we wszystkich wypadkach odszkodowania za czas zwłoki. Ciekawem jest w tych sprawach stanowisko sądów tutejszej dzielnicy, które jednomyślnie odmawiają wierzycielom prawa żądania odszkodowania za zwłokę w płaceniu odsetek, motywując zgodnie swe stanowisko przepisem § 289 zd. 1. k. c. opiekującym, że od odsetek nie można żądać odsetek zwłoki. Orzeczenia takie wydały już sądy okręgowe w Grudziądzu, Bydgoszczy, Ostrowie i w Gnieźnie, oraz niektóre sądy powiatowe.

Ponieważ spraw podobnych zawisło przed tutejszemi sądami około tysiąca, należałoby zastanowić się, o ile stanowisko sądów z punktu widzenia ustawy jest słusznem i czy ewent. nie należałoby go w przyszłości zmienić.

II.

Jedną z zasad kodeksu cywilnego, niemieckiego jest ta, że daje on możliwość dochodzenia wszelkich szkód, jakie jedna osoba ponosi na skutek zachowania się osoby drugiej.

Tytułem roszczenia odszkodowawczego może być każda czynność dłużnika niezgodna z umową albo przeciwna prawu. Jedne roszczenia odszkodowawcze oparte są więc na umowie (ex contractu), drugie na bezprawnym działaniu (ex delictu). Warunkiem roszczenia odszkodowawczego jest szkoda, jaką ponosi wierzyciel z powodu działania dłużnika. Musi więc istnieć ścisły związek przyczynowy między zachowaniem się dłużnika a szkodą wierzyciela. Ciężar dowodowy we wszyst-

kich kierunkach spoczywa tu na wierzycielu: musi on wykazać, że zachowanie dłużnika było przeciwne umowie wzgl. bezprawne i że właśnie na skutek tego zachowania poniósł szkodę.

Wierzyciel może żądać wynagrodzenia poniesionych szkód w pełnej wysokości (*damnum emergens* i *lucrum cessans*) (§ 252 k. c.). Wysokość poniesionej szkody należy wykazać i udowodnić. Obliczenie szkód, a w szczególności obliczenie utraconego zysku może nastąpić albo sposobem abstrakcyjnym (np. przez powołanie się na zmianę cen), albo sposobem konkretnym (np. przez udowodnienie, że miało się możliwość osiągnięcia takiego a takiego zysku). Pierwszy sposób oparty jest na prawdopodobieństwie osiągnięcia zysku, drugi natomiast wskazuje na sposobność osiągnięcia ściśle oznaczonego i niewątpliwego zysku.

Wierzyciel ma możliwość posługiwania się obydwoma sposobami; może wybrać ten sposób, który jest dlań korzystniejszy.

III.

Jeżeli dłużnik nie wypełnia świadczenia w oznaczonym terminie — działa on wbrew umowie i popada w zwłokę (§ 284 k. c.).

Poza innymi zwłoką powoduje ten skutek, że dłużnik obowiązany jest wynagrodzić wierzycielowi wszelką szkodę, którą tenże przez zwłokę ponosi (§ 286 k. c.). Jak już wyżej zaznaczono, wierzyciel obowiązany jest w takim razie wykazać na czym jego szkoda polega i udowodnić jej wysokość.

Odmienne rzecz się przedstawia, jeżeli przedmiotem świadczenia jest wierzytelność pieniężna. W tym wypadku ustawa wychodzi z założenia, że na skutek zwłoki w płaceniu zobowiązań pieniężnych, wierzyciel zawsze ponosi szkodę, której wynagrodzenie należy mu w ryczałtowy sposób zapewnić i dochodzenie jej ułatwić. Domniemanie szkody jest tutaj tak silne, że nie dopuszcza dowodu przeciwieństwa (*praesumptio iuris et de iure*).

Bez względu na poniesioną szkodę wierzyciel może w każdym wypadku żądać od długu pieniężnego za czas zwłoki odsetek ustawowych względnie umownych (§ 288 k. c.). Ponieważ „odsetki zwłoki” uważa ustawa za minimum odszkodowania — wierzyciel ma możliwość żądania wynagrodzenia dalszych szkód, o ile je udowodni.

IV.

Odsetki, jakie dłużnik obowiązany jest płacić w ściśle oznaczonych terminach, stanowią tak samo wierzytelność pieniężną jak kapitał. W zasadzie więc w odniesieniu do zwłoki w płaceniu odsetek powinny stosować się te same przepisy, które odnoszą się do zwłoki w płaceniu kapitału. W szczególności i w tym wypadku powinna ustawa przyznać wierzycielowi „odsetki zwłoki”, jeżeli dłużnik odsetek w terminie nie płaci.

Jednakże w odniesieniu do odsetek kodeks cywilny niemiecki kieruje się zasadami, znanymi już prawie rzymskiemu, a wyrażającymi się w t. zw. anatocismus, t. j. zabrania pod groźbą nieważności umawiać się z góry o odsetki od nieuiszczonych odsetek (§ 248 ust. 1 k. c.). Wyjątek przewidziany jest dla kas oszczędności, zakładów kredytowych i banków, którym wolno zawierać umowy, dotyczące lokaty kapitału na t. zw. procent składany.

Z drugiej strony również banki hipoteczne mogą zastrzec sobie odsetki zwłoki od rat odsetkowych (§ 248 ust. 2 k. c.).

Poza bankami hipotecznymi, które z góry zastrzegły sobie odsetki zwłoki, nikt inny nie może domagać się od dłużnika odsetek zwłoki od nieuiszczonych w terminie odsetek (§ 289 w. 1 k. c.).

Niezależnie od tego, że przepisy powyższe pozbawione są już dzisiaj uzasadnienia, należy stwierdzić, że są one przez sądy tutejszej dzielnicy mylnie interpretowane i stosowane.

Powiedzieliśmy wyżej, że odsetki zwłoki tem się różnią od innych form odszkodowania, że żądając ich wierzyciel, zwolniony jest od wykazywania i udowadniania swych szkód.

Tego ułatwienia ustawodawca z różnych powodów wierzycielowi przyznać nie chciał, o ile idzie o wierzytelności z tytułu odsetek.

Czy przez to jednak wykluczył możliwość dochodzenia przez wierzyciela szkód, jakie tenże ponosi na skutek tego, że dłużnicy zwlekają z płacaniem odsetek? Ustawodawca liczyć się musiał przecież z tem, że zawsze będą istnieli dłużnicy opieszali, że opieszałość ta narazić może wierzycieli na bardzo wielkie straty, i że należy dać możliwość wierzycielom dochodzenia poniesionych strat. W przeciwnym razie brak sankcji byłby premją za opieszałość.

To też ustawodawca nie zamknął bynajmniej wierzycielowi drogi dochodzenia roszczeń odszkodowawczych. § 289 zd. 2

zawiera bowiem następujące postanowienie: „Prawo wierzyciela do wynagrodzenia szkody, ze zwłoki powstającej, pozostaje nienaruszone”.

Wierzyciel ma tu stanowisko o tyle mniej korzystne, że zmuszony jest udowodnić wysokość poniesionej szkody, jaką mu zwłoka dłużnika spowodowała.

To też stanowisko sądów, które oddalają wierzyciela z roszczeniem odszkodowawczem za zwłokę w płaceniu odsetek z tego względu, że ustawa zabrania żądać od odsetek odsetek zwłoki uznać należy za zupełnie chybione.

Zamiast wyroku oddalającego winna w tych wypadkach zapadać uchwała dowodowa. Odnosi się wrażenie, że sądy, uwzględniając postanowienia § 289, czytają tylko zdanie pierwsze, a pomijają zdanie drugie!

IV.

Jeżeli — jak wykazano wyżej — wierzyciel ma prawo żądać od dłużnika odszkodowanie za zwłokę w płaceniu odsetek, będąc jedynie zmuszonym do udowodnienia poniesionych strat, to przeprowadzenie tego dowodu może nastroczać dziś pewne trudności tylko osobie prywatnej. Zdarzyć się bowiem może bardzo często, że dla osoby prywatnej zwłoka dłużnika nie spowoduje żadnych szkód, gdyż otrzymana kwota pozostałaby w jej kieszeni i nie zostałaby zużytkowana w celach zarobkowych.

Inaczej jednak rzecz się przedstawia, gdy idzie o instytucje bankowe. Zapotrzebowanie gotówki jest dziś rzeczą notoryczną. Bank ma możliwość korzystnego ulokowania każdej kwoty, która do jego kasy wpływa. Lokata rozporządzalnych kapitałów przynosi bankom duże zyski. Dłużnicy nie płacący na czas odsetek od winnych kwot, narażają banki na straty, pomniejszają ich zyski, któreby z uzyskanej w dniu płatności kwoty odsetkowej mogły na skutek lokaty osiągnąć. Jeżeli możliwość sfruktyfikowania każdej kwoty przez banki jest dziś rzeczą notoryczną — przyjąć należy, że notoryczną jest również szkoda — *lucrum cessans* — jaką każdy bank ponosi przez zwłokę dłużnika w uiszczaniu odsetek. Chodzi teraz tylko o wykazanie wysokości tej szkody. Można ją wykazać bądź to sposobem konkretnym, bądź też abstrakcyjnym. Ten ostatni sposób obliczania szkód wydaje się dla banków, załatwiających transakcje masowo, najbardziej wskazanym. Banki mają możliwość lokowania kapitału według stopy ban-

kowej (obecnie 12%), która jest więc wyższą od stopy ustawowej (10%). To też trudno dopatrzeć się przyczyn, dla czego nie przysądzać bankom szkód, które istotnie ponoszą. Konieczność dalszego przeprowadzania dowodu w zupełności odpada, wobec notoryczności szkody i jej wysokości.

V.

W kwestji wyżej omówionej brak orzecznictwa zarówno Sądu Rzeszy, jak i Sądu Najwyższego. Tłómaczy to się tą okolicznością, że kwoty, o które w podobnych wypadkach spór się toczy, są zazwyczaj drobne i rzadko dosięgają sumy rewizyjnej.

O ile zaś idzie o literaturę — to jest ona również bardzo uboga, gdyż ogranicza się jedynie do krótkich wzmianek w komentarzach i podręcznikach. Warto dla ilustracji przytoczyć zdania niektórych autorów niemieckich w odniesieniu do odszkodowania za zwłokę w płaceniu odsetek.

I tak: Staudinger przy § 289 zaznacza, że jakkolwiek nie przysługują wierzycielowi od odsetek odsetki zwłoki, to jednak „interes wierzyciela jest dostatecznie zabezpieczony przez to, że we wszystkich wypadkach może żądać odszkodowania całej udowodnionej szkody, na jaką wskutek zwłoki był narażony”.

Cosack (Lehrb. d. bürg. Recht t. I, str. 426 IV. 1922) zaznacza w związku z omawianiem odszkodowania za zwłokę: „tak samo nie jest wykluczone odszkodowanie przy pretensjach odsetkowych (§ 289 ust. 2)”.

Blżej jeszcze precyzuje zasadność odszkodowania Warnerer (Komm. zum B. G. B., 1923), pisząc przy § 289: „Roszczenie odszkodowania według zd. 2 jest między innymi wtedy uzasadnione, gdy wierzyciel miał możliwość umieszczenia odsetek na procent”.

VI.

W innych dzielnicach wykazane wyżej wątpliwości nie istnieją. Obowiązujące tam kodeksy pozwalają bowiem żądać odsetek od odsetek.

§ 998 k. c. a. pozwala umawiać się z góry o odsetki od nieuiszczonych w terminie odsetek. § 1333 k. c. a. pozwala, według Wróblewskiego, żądać również odsetek zwłoki od odsetek w granicach ustawy z dnia 14 czerwca 1868 r. w brzmieniu ustawy z dnia 15 maja 1885, której § 2 opiewa:

„Odsetek od odsetek wolno żądać:

- a) jeżeli je wyraźnie wymówiono;
- b) jeżeli zaskarżono odsetki zapadłe, od nich od dnia doręczenia skargi”.

Podobnie § 1154 Kod. Napoleona postanawia:

„Zaległe odsetki od kapitałów mogą przynosić odsetki bądź na skutek skargi sądowej, bądź na skutek umowy szczególnej, byleby czy to w skardze, czy w umowie szło o odsetki, należne przynajmniej za rok cały”.

Taką samą konstrukcją zauważyć można w projektach polskiej Komisji Kodyfikacyjnej, dotyczących prawa o zobowiązaniach.

Mianowicie w projekcie Tilla § 178 opiewa:

„Dłużnik, który popadł w zwłokę w zapłacie długu pieniężnego, wynagrodzić winien wierzycielowi wynikającą stąd szkodę zapłaceniem odsetek w wysokości oznaczonej umową albo ustawą, począwszy od dnia następującego po dniu, w którym popadł w zwłokę.

Żądanie odsetki zwłoki nie wymaga dowodu szkody wierzyciela.

Nie jest wykluczone żądanie wyższej szkody, gdy zwłoka spowodowana została winą dłużnika lub osób, za które odpowiada.

Od zaległych odsetek wolno liczyć odsetki zwłoki od chwili ich zaskarżenia”. (Ernest Till — Polskie prawo zobowiązań (część ogólna). Projekt wstępny z motywami. Lwów, 1923).

W projekcie zaś Domańskiego spotykamy następujące przepisy odnośnie do interesującej nas kwestji: Art. 289 prawie o dosłownem brzmieniu przejmując postanowienia zawarte w trzech pierwszych ustępach § 178 projektu Tilla, art. 290 zaś brzmi:

„Od zaległych odsetek wolno liczyć odsetki za zwłokę dopiero od chwili ich zaskarżenia, chyba, że z woli stron zaległe odsetki zostały skapitalizowane już po powstaniu zaległości (co zachodzi przy procencie składanym). Jednakże zaległe dochody od raty długu przynoszą odsetki za zwłokę jak wszelkie zobowiązania pieniężne. To samo dotyczy zobowiązań zwrotu pobranych dochodów oraz zwrotu pobranych dochodów oraz odsetek zapłaconych wierzycielowi za dłużnika przez osobę trzecią.

Ustęp pierwszy niniejszego artykułu nie uchybia odmiennym przepisom i zwyczajom handlowym".

Łatwo spostrzec, że przepisy Kod. Napoleona i austriackiego oraz postanowienia zawarte w projektach przyszłego Kodeksu Polskiego bardziej odpowiadają potrzebom życiowym — ułatwiając wierzycielowi dochodzenie odszkodowania od zaległych odsetek.

Józef G ó r s k i (Poznań).